



Essi Tasala

Isyyslain muutosten vaikutus avioliiton ulkopuolella syntyneiden oikeuteen saada perintöä

**Isyyslain muutosten vaikutus avioliiton ulkopuolella syntyneiden oikeuteen
saada perintöä**

Essi Tasala
Opinnäytetyö
Kevät 2017
Liiketalouden koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu

Liiketalouden koulutusohjelma, oikeuden ja hallinnon suuntautumisvaihtoehto

Tekijä(t): Essi Tasala

Opinnäytetyön nimi: Isyyslain muutosten vaikutus avioliiton ulkopuolella syntyneiden oikeuteen saada perintöä

Työn ohjaaja: Suvi Röytiö

Työn valmistumislukukausi- ja vuosi: Kevät 2017

Sivumäärä: 62

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten isyyslain muutos vaikuttaa avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten oikeuteen saada perintöä. Työssä käsitellään myös isyyslolettamaan ja isyyden selvittämiseen ja vahvistamiseen liittyviä asioita. Yhtenä tutkimusongelmana on myös se, miten jo kertaalleen suoritettu perinnönjako oikaistaan. Aihe on ajankohtainen, sillä uusi isyyslaki on tullut voimaan 1.1.2016. Työllä ei ole toimeksiantajaa.

Työni on lainopillinen työ. Työssä tutkitaan vanhaa ja uutta lainsäädäntöä, ja analysoidaan korkeimman oikeuden ja euroopan ihmisoikeustuomioistuimen antamia ratkaisuja liittyen isyyslain voimaantulon jälkeen annetun lain isyyden vahvistamiskanteen määräaikaan. Ratkaisut ovatkin yksi päälähte työssäni. Muita tärkeitä lähteitä ovat isyyslaki, perintölaki, sekä jo kumottu isyyslaki ja isyyslain voimaantulon jälkeen annettu laki. Lisäksi lakien esityöt sen oikeuskirjallisuus ovat työni tärkeimpiä lähteitä.

Johtopäätöksenä työstä voidaan todeta, että lakimuutoksen myötä kaikki avioliiton ulkopuolella syntyneet lapset saivat samansisältöisen perintöoikeuden kuin avioliiton lapset. Mikäli avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen isyys on vahvistettu kanteella, mutta isä on kuollut ennen 31.1.2012, ei lapsella kuitenkaan ole oikeutta perintöön. Oikeus perintöön on kuitenkin jos perintö on mennyt kokonaisuudessaan valtiolle, tai perinnöittä jääminen olisi sisarusten yhdenvertaisen kohtelun kannalta perusteetonta. Mikäli oikeus perintöön on, ja perinnönjako on jo suoritettu, tulee perinnönjako oikaista. Uuden perillisen tulee vaatia oikaisua pesästä jo aiemmin omaisuutta saaneilta ja saattaa näin perintöoikeus voimaan. Oikaisusta tulisi aina lähtökohtaisesti sopia. Aiemmassa perinnönjaoissa omaisuutta saaneilla on palautusvelvollisuus pesään nähden. Pesän uudella osakkaalla on oikeus aloittaa kuolinpesän viralliselvitys ja hakea tuomioistuimelta pesänselvittäjää hoitamaan pesää. Pesänselvittäjän tulee määrittää jokaisen palautusvelvollisen kohdalla palautusvelvollisuuden määrä. Uusi osakas voi myös hakea pesänjakajaa suorittamaan pesän oikaisujako.

Jatkotutkimusaiheena voisi olla tilastollinen tutkimus isyyden vahvistamiskanteiden määrästä ennen ja jälkeen lakimuutosta. Myös perinnönjaon oikaisujen määrää voisi tutkia muutaman vuoden päästä. Perinnönjaon oikaisu vaikuttaa myös perintöverotukseen, ja siihen että myös perintöverotusta tulee oikaista.

Asiasanat: Isyyslaki, isyyden vahvistamiskanne, perintöoikeus, perinnönjaon oikaisu,

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Program in Business Economics, Option of Law and Administration

Author(s): Essi Tasala

Title of thesis: The effects of changes in the paternity law on the inheritance rights of extramarital children

Supervisor(s): Suvi Röytiö

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2017 Number of pages: 62

The aim of this thesis is to find out how changes to the paternity law affect the inheritance rights of extramarital children. This thesis also discusses topics related to paternity assumption and paternity investigation and confirmation. Another subject of this thesis is how an already completed distribution of estate can be corrected. The topics are currently interesting because the new paternity law took effect recently, on January 1st 2016. This thesis has not been written at the behest of a client of any kind.

My thesis is a juridical work. In it, old and new legislation is researched, and decisions made by The Supreme Court and the European Court of Human Rights in regards to the changes to the time limit of a paternity confirmation suit stemming from the new paternity law are analyzed. The decisions are a major source for this thesis. Other important sources are the paternity law, inheritance order, the already revoked old paternity law, and the implementing act of the new paternity law. In addition to these sources, the preliminary work and juridical literature of these laws are also used.

In this thesis it is concluded that with the new changes to the paternity law, extramarital children gained the same inheritance rights as legitimate children. However, if the father of an extramarital child has been confirmed with a paternity suit but the father has died before January 31st 2012, the child has no right of inheritance. The child may gain right to inheritance if the inheritance has been entirely claimed by the government, or if leaving the child without inheritance would be unacceptable from a perspective of equal treatment of all siblings involved in the matter. If it is found that a child has a right to inheritance and the distribution of estate has already been performed, the distribution must be corrected. The new inheritor must demand correction from those who already inherited, and thus enforce inheritance law. Optimally, the correction should always be settled outside of court. The earlier inheritors have a responsibility to return their inheritance in case of a new distribution. The new inheritor has the right to open an official inquiry in to the estate and file for an estate administrator from the court to manage the estate. The administrator individually quantifies the amount that each inheritor must return. The new inheritor can also file for an executor to perform the correction to the distribution of estate.

Possible further research topics could be a quantitative study on the numbers of paternity suits before and after the changes to the paternity law. The numbers of corrections to estate distributions could also be an interesting subject for a study in a few years. A correction to a distribution of estate also affects inheritance tax, which should also be corrected.

Keywords: Paternity law, a paternity confirmation suit, inheritance right, correction of an estate distribution

LYHENTEET

EIS	Euroopan ihmisoikeussopimus
EIT	Euroopan ihmisoikeustuomioistuin
HE	Hallituksen esitys eduskunnalle
HL	Hallintolaki
IsyysL	Uusi isyyslaki
KKO	Korkein oikeus
LaVM	Lakivaliokunnan mietintö
PeVL	Perustuslakivaliokunnan mietintö
PK	Perintökaari
VIsyysL	Vanha isyyslaki

SISÄLLYS

LYHENTEET.....	5
SISÄLLYS.....	6
1 JOHDANTO	7
2 ISYYSLAIN MUUTOS.....	9
2.1 Isyysolettama	10
2.2 Isyyden selvittäminen	11
2.2.1 Isyyden vahvistaminen tunnustamisella	14
2.2.2 Isyyden kumoava tunnustaminen.....	15
2.2.3 Isyyden vahvistaminen miehen oikeudenomistajien suostumuksella	16
2.3 Isyyden vahvistaminen oikeudenkäynnissä.....	16
2.3.1 Miehen kanneoikeus	18
2.3.2 Lapsen kanneoikeus isyyden vahvistamiseksi	19
3 ISYYSLAIN MUUTOKSEEN VAIKUTTANEET EIT:N RATKAISUT	21
3.1 KKO 2003:107 ja Suomi vs. Grönmark.....	22
3.2 Suomi vs. Backlund	25
3.3 KKO 2012:11	26
3.4 Suomi vs. Laakso	30
3.5 Suomi vs. Röman	31
3.6 KKO 2014:13 ja KKO 2014:14.....	33
4 LAPSEN PERINTÖOIKEUS, KUN ISYYKS ON VAHVISTETTU KANTEELLA.....	38
4.1 Oikeus perintöön	39
4.2 Lapsen oikeus perintöön, kun tämä on syntynyt avioliiton ulkopuolella	40
4.3 Perinnönjaon oikaisu	42
4.3.1 Oikaisun vaatiminen.....	43
4.3.2 Omaisuuden palautusvelvollisuus.....	45
4.3.3 Pesänselvittäjän ja pesänjakajan rooli perinnönjaon oikaisussa	49
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	52
6 POHDINTA	57
LÄHTEET.....	60

1 JOHDANTO

Uusi isyyslaki astui voimaan 1.1.2016. Sillä kumottiin aiempi isyyslaki ja isyyslain voimaannpanosta annettu laki. Avioliittojen yleistyessä, avioliiton ulkopuolisen syntyvyyden lisääntyminen sekä muutokset oikeudenkäyntiä koskevissa säädöksissä ja isyystutkimusmenetelmien kehittyminen aiheuttivat painetta muuttaa vanhaa isyyslakia. Vanha isyyslaki tuli voimaan 1.10.1976. Tavoitteesta uudistaa isyyslakia on kirjattu jo vuonna 2011 hallitusohjelmaan. Vuonna 1975 melkein 90 % suomessa syntyneistä lapsista syntyi avioliittoon. Tällöin lapsen isä on isyysolettaman perusteella lapsen äidin aviopuoliso. Vuonna 2013 suomessa syntyneistä lapsista vain n. 60% syntyi vanhempien ollessa avioliitossa. (HE 91/2014 vp, 4.)

Isyyslain uudistuessa myös perintökaareen jouduttiin säätämään uusi perinnönjaon oikaisua ja omaisuuden palautusvelvollisuutta käsittelevä luku. Luvusta löytyy säännökset siihen, miten perinnönjako oikaistaan ja kuka on velvollinen palauttamaan jo saamaansa perinnön takaisin pesään. Tämän työn osalta perinnön jaon oikaisua käsitellään vain tilanteessa, jossa pesään on tullut uusi osakas juuri isyyden vahvistamisen kautta. Perinnönjaon oikaisua voidaan käyttää myös sellaisissa tilanteissa, joissa esimerkiksi vainajan kadonnut testamentti löydetään perinnönjaon jälkeen.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat

- Miten isyyslain muutos vaikuttaa avioliiton ulkopuolella syntyneiden oikeuteen saada perintöä?
- Miten perinnönjako oikaistaan?

Työni tarkoituksena on siis selvittää miten isyyslain muutos vaikuttaa avioliiton ulkopuolella eri aikoina syntyneiden oikeuteen saada perintöä. Kun perinnönjako on jo suoritettu, tulee perinnönjakoa oikaista, mikäli kuolinpesän uudella osakkaalla on oikeus saada perintöä. Työssä selvitetäänkin myös se, miten perinnönjako oikaistaan, keneltä perinnönjaon oikaisua voidaan vaatia, mikä on pesänselvittäjän rooli perinnönjaon oikaisussa ja kenellä on velvollisuus palauttaa jo saamaansa omaisuutta takaisin kuolinpesään.

Opinnäytetyössäni käsittelen ensin isyyslain muutosta ja miten se on vaikuttanut isyyden selvittämiseen, isyyden vahvistamiseen oikeudenkäynnissä. Tämän jälkeen esittelen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisut liittyen isyyslain voimaantulosta annetun lain isyyden vahvistamiskanteen nostamisen määräaikaan. EIT:n ratkaisut ovat olleet yksi iso syy, miksi isyyslainsäädäntöä on muutettu. EIT:n ratkaisuiden kanssa samasta pääluvusta löytyy myös kaksi korkeimman oikeuden ratkaisua, jotka liittyvät myös isyyden vahvistamiskanteen nostamiseen liittyvään määräaikaan. Viimeisessä teoriaa käsittelevässä pääluvussa käsittelen avioliiton ulkopuolella syntyneiden oikeutta saada perintöä. Samasta pääluvusta löytyvät myös yleiset perintöoikeuteen liittyvät asiat, kuten kuka on oikeutettu saamaan perintöä ja perintösaannon vanhentuminen, sekä perinnönjaon oikaisua koskeva sääntely. Viimeiset pääluvut sisältävät johtopäätökset ja pohdinnan.

Alun perin oli tarkoituksena, etten käsittelemäni työssä lainkaan isyyden selvittämiseen tai isyysolettamaan liittyviä asioita, mutta tutkiessani asioita tarkemmin, koin tarpeelliseksi ottaa myös edellä mainitut asiat työhöni mukaan, koska uuden isyyslain myötä lapsen äiti ei voi enää kieltää isyyden selvittämistä, jolloin tämä vaikuttaa siihen, että paitsi lapsella myös lapsen isällä on oikeus pyytää lastenvalvojaa selvittämään isyys. Isyyden selvittämällä ja myöhemmin vahvistamisella on näin suora yhteys avioliiton ulkopuolella syntyneen oikeuteen saada perintöä.

Työstäni on rajattu pois kaikki geenitutkimuksiin ja hedelmöityshoitoihin liittyvät asiat. En myöskään käsittele mainintaa enemmän perinnönjaon oikaisun kohdalla palautusvelvollisuuteen kuuluvista asioista, jotka koskevat lesken tasinkoa, avustuksia, tai muuta joka koskee mahdollista palautusvelvollisuuden sovittelua. En myöskään käsittele oikaisuajan seurauksena tapahtuvia vero-seuraamuksia.

Työn menetelmänä on lainoppi. Toteutan työni tutkimalla uutta ja vanhaa isyyslakia, sekä isyyden voimaantulosta annettua lakia ja perintökaarta. Lisäksi analysoin korkeimman oikeuden sekä euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuja. Työni tärkeimpinä lähteinä ovat uusi isyyslaki, perintökaari, sekä lakien esityöt. Myös korkeimman oikeuden sekä euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisut ovat tärkeässä roolissa ajatellen lähdemateriaalia. Lisäksi olen käyttänyt Aulis Aarnion ja Urpo Kankaan teosta Suomen jäämistöoikeus 1 sekä Markku Helinin teosta Isyyslaki.

2 ISYSSLAIN MUUTOS

Ennen vanhan isyyslain säätämistä avioliiton ulkopuolella syntyneiden oikeuksia säädeltiin avioliiton ulkopuolella syntyneistä lapsista annetulla lailla. Tämän lain 20 §:n mukaan miehen, joka halusi tunnustaa avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen omakseen, tuli kirjoituttaa lapsi omakseen kirkonkirjaan tai vastaavaan rekisteriin, tai miehen tuli tunnustaa lapsi julkisen notaarin edessä, joka merkitsi lapsen miehen omaksi viralliseen pöytäkirjaan. Tämän jälkeen lapsen äidin tai muun huoltajan tuli hyväksyä isän tunnustus ja myös hyväksyminen merkittiin ylös. Saman lain 6 §:n 1. momentin mukaan isyyden vahvistaminen oli mahdollista vain, mikäli mies itse halusi tunnustaa lapsen tai kyseessä oli kihlalapsi (Laki avioliiton ulkopuolella syntyneistä lapsista 173/1922 20§: 6.1§.)

Vanhan isyyslain tavoitteena oli saattaa aviolapset ja avioliiton ulkopuolella syntyneet lapset oikeudellisesti tasavertaisempaan asemaan. Tähän pyrittiin poistamalla lainsäädännöstä sellaiset säädökset, jotka asettivat lapset eriarvoiseen asemaan syntyperän perusteella. (HE 90/1974 vp, 2.)

Vanhaan isyyslakiin on tehty muutoksia sen voimassaoloaikana. Vuonna 1980 säädettiin isyysolettamaa niin, että avioeron jälkeen syntynyt lapsi ei enää kuulunut isyysolettaman piiriin. Samalla säädettiin myös, että aviomiehen isyys voidaan kumota kannetta nostamatta, mikäli toinen mies tunnustaa isyyden aviopuolisoiden suostumuksella. Vuonna 2002 isyyden tunnustamisen hyväksyminen siirrettiin käräjäoikeuksilta maistraateille. Lisäksi muutoksia on tehty vuosina 2006 ja 2009. Nämä muutokset liittyvät äidin saamiin hedelmöityshoitoihin sekä isyyttä koskeviin kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluviin säännöksiin. (HE 91/2014 vp, 5.)

Uuden isyyslain tavoitteena on edistää lasten edun toteutumista isyysasioissa. Erityistä painetta uudistukselle loi lasten oikeuksien sopimuksen 7. artikla, jonka mukaan lapsi on rekisteröitävä heti syntymänsä jälkeen. Lapsella on artiklan mukaan oikeus myös nimeen ja kansalaisuuteen. Lapsella on oikeus tuntea syntymästään lähtien molemmat vanhempansa, mikäli se vain on mahdollista riippumatta siitä, millaisiin perheolosuhteisiin lapsi syntyy. Lasten oikeuksien sopimuksen sopijavaltioiden tulee taata oikeuksien toteutumisen kansallisella lainsäädännöllä. (Lasten oikeuksien sopimus 7 artikla.)

Lisäksi uuden isyyslain tavoitteena on ajanmukaistaa isyyden tunnustamista tilanteissa, joissa isyydestä ei ole epäselvyyttä. Yksi tärkeä tavoite on myös se, että sukupuolten välistä tasa-arvoa edistetään ja että isyyttä koskevat erimielisyydet pyritään ratkaisemaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. (HE 91/2014 vp, 17.)

Uudella isyyslailla pyritään vaikuttamaan sekä alaikäisten lasten että täysi-ikäisten oikeuksiin. Uudella isyyslailla palautetaan kanneoikeus isyyden vahvistamiseksi ennen 1.10.1976 syntyneille lapsille. Näiden lasten kanneoikeus vanheni nyt jo kumotun isyyslain voimaanpanosta annetun lain 7 §:n 2. momentin mukaan 1.10.1981, jolloin heidän viiden vuoden määräaikansa kanteen nostamiseen isyyden vahvistamiseksi umpeutui. Isyyden vahvistamista koskeva kanne voidaan nyt nostaa mainitusta määräajasta ja isän kuolemasta riippumatta. Kanne voidaan nostaa myös riippumatta siitä, onko tuomioistuin jo aikaisemmin jättänyt kanteen tutkittavaksi ottamatta tai tutkinut kanteen, mutta hylännyt sen isyyslain voimaanpanolain 7 §:n 2. momentissa tarkoitetulla perusteella. Kanneoikeuden palauttamisella on erityisesti vaikutus perintöoikeuteen isään ja isänpuoleisiin sukulaisiin nähden. Siksi isyyslain muutos aiheutti tarvetta muuttaa myös perintökaarta. Perintökaareen säädettiin uusi 23a-luku, joka käsittelee perinnönjaon oikaisua ja perinnön palautusvelvollisuutta. Perintökaaren muutokset tulivat voimaan samaan aikaan uuden isyyslain kanssa. (HE 91/2014 vp, 22.)

Uudella isyyslailla pyritään myös vahvistamaan isänä itseään pitävän miehen oikeuksia. Uusi isyyslaki mahdollistaa sen, että isällä on mahdollisuus nostaa kanne isyyden vahvistamiseksi, vaikka tämän isyyttä ei olisikaan selvitetty. Itseään isänä pitävällä miehellä on uuden lain voimaantultua myös oikeus tietyissä tilanteissa nostaa kanne äidin aviomiestä vastaan tämän isyyden kumoamiseksi. (LaVM 16/2014 vp, 2.)

2.1 Isyysolettama

Uuden isyyslain 2 §:n mukaan aviomies on lapsen isä, mikäli lapsi syntyy avioliiton aikana. Äidin aviomies on lapsen isä isyysolettaman mukaan myös silloin, jos aviomies on kuollut ennen lapsen syntymää, mutta voidaan katsoa että lapsi on siitetty ennen aviomiehen kuolemaa. Mikäli äiti on kuitenkin ennen lapsen syntymää solminut uuden avioliiton, on äidin uusi aviomies lapsen isä. Lapsi on katsottu siitetyksi avioliitossa, kun miehen kuolemasta lapsen syntyessä ei ole kulunut enempää kuin 10 kuukautta. Isyyttä ei silti välttämättä todeta vaikka kuolemasta olisikin alle 10

kuukautta, mikäli avioliitto on ollut lyhytaikainen. Tällöin äidillä on oikeus esittää näyttö siitä, että raskaus on kestänyt lyhyemmän ajan ja että lapsi on siten siitetty avioliiton aikana. Vanhan isyyslain mukaan isyyttä ei vahvistettu aviomiehen kuoltua, mikäli lasta ei ollut myös siitetty avioliiton aikana. (Isyyslaki 11/2015 2§.)

Miehen ja naisen avioliiton tulee olla pätevä, jotta isyys voidaan vahvistaa avioliiton perusteella. Vihkimisen aikana molempien kihlakumppanien tulee olla tilaisuudessa läsnä. Molempien vastattua myöntävästi vihkiäjän kysymykseen, vihkijä toteaa heidät aviopuolisoiksi. Muutoin avioliitto on mitätön. Avioliitto on mitätön myös silloin, jos vihkimisen suorittaa joku muu kuin vihkimiseen oikeutettu henkilö. Tasavallan presidentti voi kuitenkin hakemuksesta päättää, että mitätön vihkiminen onkin pätevä. (Avioliittolaki 234/1929 15§ & 19§.)

Lapsen isyyttä ei vahvisteta avioliiton perusteella, mikäli lapsi on syntynyt sen jälkeen, kun äidin ja isän avioeropäätös on lainvoimainen. Mikäli avioero on vireillä ja ero ei ole vielä lainvoimainen, lapsen isäksi vahvistetaan äidin vielä silloinen aviomies. (Helin 2016, 39.)

Mikäli lapsen isäksi on vahvistettu avioliiton kautta mies, joka ei lapsen isä oikeasti ole, isyys voidaan kumota isyydenkumoamiskanteella tai kumoavalla tunnustuksella. Isyys merkitään väestörekisteriin. Tällaista väestörekisterimerkinnän oikaisemista ja muutosta voi hakea jokainen, jonka etua, oikeutta tai velvollisuutta väestörekisterimerkintä koskee. Isyyden kumoamista voi siis esimerkiksi hakea sellainen henkilö joka on lapsen jälkeen tai ohella lähin perinnönsaaja. Isyyden kumoamista voi hakea esimerkiksi siitä syystä, että isyyttä ei olisi tullut vahvistaa äidin avioliiton perusteella. (Helin 2016, 36-37, 42.)

2.2 Isyyden selvittäminen

Isyyden selvittäminen on kunnallisesti järjestettävä sosiaalipalvelu (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 14.2§). Isyyden selvittämisen tarkoituksena on vahvistaa avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen isä joko tunnustamalla tai tuomioistuimen päätöksellä. Isyyslain 3 §:n mukaan lapsen isäksi voidaan maistraatissa tai tuomioistuimen käsittelyssä vahvistaa mies, joka on siittänyt lapsen, tai jonka siittiöitä on käytetty äidin hedelmöittämiseen muulla tapaa ja lapsi on syntynyt tämän toimenpiteen johdosta. (IsyysL 3§.)

Isyyden selvittää pääsäännön mukaan äidin kotikunnan lastenvalvoja. Väestörekisterin pitäjällä on velvollisuus ilmoittaa lastenvalvojalle, kun väestötietojärjestelmään tallennetaan uusi tieto avioliiton ulkopuolella syntyneestä lapsesta. (Valtioneuvoston asetus eräistä toimenpiteistä ja asiakirjoista isyysasioissa 1275/2015 1-2§:t.)

Lastenvalvojan on ryhdyttävä isyyden selvittämiseksi, kun se saa tiedon alle 18 vuotiaasta lapsesta (edellisen isyyslain mukaan ikäraja oli 15 vuotta), jonka isyyttä ei ole vahvistettu isyysolettaman perusteella. Isyyden selvittämiseen tulee ryhtyä myös, kun mies haluaa tunnustaa isyytensä ja lapsi on syntynyt avioliiton ulkopuolella tai jos lapsen äiti ja mies, jonka isyys on todettu isyysolettaman perusteella yhdessä pyytävät lastenvalvojalta isyyden selvittämistä ennen kuin kuusi kuukautta on kulunut lapsen syntymästä. Isyys tulee selvittää myös, kun lapsen äiti ja mies, jonka isyys on todettu isyysolettaman perusteella hyväksyvät sen, että isyys selvitetään toisen miehen tunnustettua tai ilmoitettua aikovansa tunnustaa lapsen. (IsyysL 4§.)

Lastenvalvoja voi aloittaa isyyden selvittämisen jo ennen lapsen syntymää, mikäli voidaan olettaa, että näytön saaminen muutoin vaarantuisi tai siihen on jokin erityinen syy. Oikeusgeneettinen näyte isyyden selvittämiseksi lapsesta voidaan kuitenkin ottaa vasta lapsen syntymän jälkeen. Mikäli lapsi kuolee ennen kuin isyys on selvitetty, raukeaa asian käsittely. Asia voidaan ottaa kuitenkin uudestaan käsittelyyn, mikäli mies haluaa tunnustaa lapsen. Lastenvalvojan velvollisuus isyyden selvittämiseksi kuitenkin päättyy, kun lapsi täyttää 18 vuotta, jollei mies tunnusta isyyttä. (He 91/2014 vp, 31; IsyysL 4§.)

Lastenvalvojan on kutsuttava äiti niin sanottuun aloituskeskusteluun, jossa äidille kerrotaan isyyden vahvistamisen merkityksestä ja vaikutuksista. Äidin on annettava lastenvalvojalle kaikki tämän tarvitsema tieto isyyden selvittämiseksi, muunmuassa se, keiden kaikkien kanssa tämä on maannut lapsen siittämisen aikaan. Mikäli neuvottelu isyyden selvittämiseksi käydään sen takia, että mies haluaa tunnustaa isyytensä, on myös mies kutsuttava neuvotteluun. Tietoja antaessaan äidillä ja miehellä on velvollisuus pysyä totuudessa. Sama velvollisuus koskee myös tunnustamislauseman antamista, tunnustamisen hyväksymistä ja tunnustamisen johdosta toimitettua kuulemistä. Lastenvalvoja voi hankkia myös oikeusgeneettisen tutkimuksen äidistä, miehestä ja lapsesta isyyden selvittämiseksi, mutta tällainen tutkimus voidaan tehdä vain sen suostumuksella, josta näyte on tarkoitus ottaa. Pakkokeinojen käyttö on sallittua vasta, kun asia on vierillä tuomioistuimessa. (He 91/2014 vp, 6; IsyysL 6-7§.)

Isyyden selvittämistä koskeva lainsäädäntö on pakottavaa. Äiti ja isä eivät voi sopia, ettei isyyttä selvitetä, vaan kunnan lastenvalvojan on ryhdyttävä selvitystyöhön virkansa puolesta. Äidillä eikä isällä ei myöskään ole oikeutta saada selvitystyötä keskeytymään vaatimalla. Vanhan isyyslain 8 §:n mukaan lastenvalvoja ei saanut aloittaa tai jatkaa isyyden selvittämistä, mikäli lapsen äiti oli kirjallisesti ilmoittanut vastustavansa isyyden selvittämistä. Uuteen isyyslakiin tätä pykälää on korjattu, eikä äidillä ole enää oikeutta vastustaa isyyden selvittämistä. (VIsyysL 8.2§; Helin 2016, 94.)

Lapsella on kuitenkin iästään riippuen määräämisoikeus isyyden vahvistamiseen. Mikäli lapsi on täyttänyt 15 vuotta, hänellä on itsemääräämisoikeus sukuasemansa muuttumisen suhteen. 15 vuotta täyttäneellä lapsella on siis oikeus vaatia isyyden selvittämisen keskeyttämistä, ja se on keskeytettävä, mikäli lapsi niin haluaa. Isyyden selvittäminen voidaan myös keskeyttää, mikäli voidaan olettaa, ettei isyyden selvittäminen ole lapsen edun mukaista. Mikäli lapsi on alle 15 vuotta, mutta on lähestymässä tuota ikää, voidaan tapauskohtaisesti arvioida, onko lapsi riittävän kypsä antamaan mielipiteen isyyden selvittämistä koskevassa asiassa. Tämä on tärkeää myös siksi, että isyyttä ei lapsen täytettyä 15 vuotta voida enää vahvistaa, mikäli lapsi sitä vastustaa. (IsyysL 11§.)

Isyyden selvittämisestä laaditaan pöytäkirja, johon merkitään kaikki ne tiedot, joilla on merkitystä isyyden vahvistamisen kannalta. Mikäli lastenvalvoja katsoo, että isyys on todennäköinen, tulee lastenvalvojan varata miehelle tilaisuus tunnustaa lapsi omakseen. Mikäli mies ei tunnusta isyyttä, siirtyy asia tuomioistuimen käsittelyyn, jossa lastenvalvoja käyttää puhevaltaa. Joskus isyyden selvittämiseksi ei löydy riittävästi näyttöä, ja tällöin sosiaalilautakunta voi lastenvalvojan esityksestä todeta, että isyyden selvittäminen keskeytetään. Selvitystä voidaan kuitenkin myöhemmin jatkaa, mikäli tulee ilmi uusia tietoja. Isyyden selvittäminen on keskeytettävä myös silloin, mikäli lapsi on syntynyt hedelmöityshoidon tuloksena ja siittiöitä luovuttanut mies on kieltänyt tämän isyyden vahvistamisen tai jos mies ei ole tunnustanut lasta, ja on olemassa erityinen syy sille, ettei isyyden selvittäminen ole lapsen edun mukaista, eikä 15 vuotta täyttänyt lapsi sitä vaadi. Mikäli lapsi on jo tunnustettu tai se halutaan tunnustaa, lapsen ikä ei rajaa lastenvalvojan selvittämisvelvollisuutta, ja isyyden selvittäminen aloitetaan, vaikka lapsi olisikin täysi-ikäinen. 15 vuotta täyttänyt lapsi voi kuitenkin tässä tilanteessa kieltää isyyden selvittämisen. (HE 91/2014 vp, 6-7: IsyysL 11§.)

Lapsen äiti, 15 vuotta täyttänyt lapsi ja mies, joka katsoo olevansa lapsen isä, voivat hakea muutosta isyyden selvittämisen keskeyttämistä tai sen uudelleen aloittamista koskevaan lastenvalvojan päätökseen valittamalla hallinto-oikeuteen. Lapsen äiti, 15 vuotta täyttänyt lapsi ja mies, sekä

lastenvalvoja voivat hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. (IsyysL 14§.)

2.2.1 Isyyden vahvistaminen tunnustamisella

Uuden isyyslain myötä lapsen isä voi tunnustaa lapsen omakseen jo ennen tämän syntymää. Viranomaisilla on velvollisuus valvoa, että tunnustaja on todella lapsen isä. (IsyysL 16§.)

Lainsäätämisvaiheessa pohdittiin, voisiko tunnustamislauseman antaa jo synnytyssairaalassa. Ajatuksesta kuitenkin luovuttiin, koska äiti ja lapsi viettävät sairaalassa niin lyhyen ajan, ettei lapsen ja äidin hyvinvoinnin kannalta olisi kannattavaa keskittyä oikeudellisiin kysymyksiin. Yhtenä vaihtoehtona oli myös se, että isyyden pystyisi tunnustamaan kirjallisesti nimenantolomakkeen yhteydessä. Tästäkin ajatuksesta luovuttiin, sillä olisi ollut erittäin vaikea varmistua muunmuassa henkilöllisyydestä ja väärinkäytösten mahdollisuus olisi kasvanut. Lopulta päädyttiin siihen, että isyys voidaan tunnustaa ennen lapsen syntymää äidin neuvolakäyntien yhteydessä niissä tapauksissa, joissa isyydestä ei ole epäselvyyttä. (HE 91/2014 vp, 18)

Myös lakivaliokunta kannatti hallituksen esitystä siitä, että mies voisi tunnustaa lapsen jo äitiysneuvolassa. Tunnustamisen voi hoitaa myös toissijaisesti lastenvalvojan luona ennen lapsen syntymää esimerkiksi kielivaikeuksien vuoksi. Muissa tapauksissa isyys tunnustetaan tai vahvistetaan kanteella isyyden selvittämisen jälkeen sitten, kun lapsi on syntynyt. Tunnustaminen lapsen syntymän jälkeen on muutoinkin aina käytettävissä, mikäli vanhemmat niin haluavat. (LaVM 16/2014 vp, 3-4.)

Tunnustaminen on korostetusti henkilökohtainen oikeustoimi ja se on pätevä vain itse tehtynä. Se tulee antaa henkilökohtaisesti, eikä sitä voi antaa esimerkiksi puhelimitse. Tunnustajan tulee ymmärtää tunnustamisen merkitys. Mikäli tunnustaja ei ole tunnustamiskykyinen eikä äiti hyväksymiskykyinen vastaanottamaan tunnustamista, isyys voidaan vahvistaa vain kanteella tuomioistuimessa. (IsyysL 16.1-2§.)

Isyys selvitetään myös silloin, kun mies haluaa tunnustaa lapsen. Selvittämisen ja tunnustamisen ei tarvitse siis tapahtua tietyssä järjestyksessä. Tunnustuslausuman vastaanottajan tulee lähettää viipymättä tunnustamista koskevat asiakirjat lastenvalvojalle. Isyyden selvittäminen käynnistyy, kun

lastenvalvoja saa asiakirjat. Mikäli isä haluaa tunnustaa lapsen ennakkoon, tapahtuu se siis äitiysneuvolassa, ja mikäli lapsi tunnustetaan syntymän jälkeen, on tunnustamisen vastaanottaja yleensä joko maistraatti tai julkinen notaari. (IsyysL 4.2 §, 18.3 §, 16.5 §.)

Avoliitossa elävien vanhempien tulee lapsen syntymän jälkeen asioida myös sosiaalitoimistossa sopimassa lapsen huollosta. Koska isyyslain muutoksen yhtenä tavoitteena oli yksinkertaistaa asiointia, muutettiin isyyslain kanssa samaan aikaan myös lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettua lakia. Nykyään on siis mahdollista, että vanhemmat sopivat yhteishuoltajuudesta äidin neuvolakäyntien yhteydessä ennen lapsen syntymää. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983 8a §.) Mikäli vanhemmat haluavat tehdä yhteishuoltajuudesta poikkeavan sopimuksen, tulee heidät ohjata ottamaan yhteyttä kunnan sosiaalitoimeen heti lapsen syntymän jälkeen (He 91/2014 vp, 19).

Isyyttä ei voi tunnustaa enää lapsen kuoleman jälkeen. Mikäli lapsi on kuitenkin kuollut niin pian synnytyksen jälkeen, ettei tunnustaminen ole ollut mahdollista, voidaan isyys kuitenkin tunnustaa. Tällaisissa tilanteissa isyys selvitetään ensin, jonka jälkeen tunnustaminen on mahdollista. Tunnustamisen on kuitenkin tapahduttava vuoden määräajassa lapsen kuolemasta. (IsyysL 15 §.)

Isyyslain muutoksen yhteydessä muutettiin myös nimilakia. Mikäli mies on tunnustanut lapsen tämän kuoleman jälkeen ja maistraatti on vahvistanut miehen isyyden, myös lapsen sukunimi voidaan muuttaa samaksi, mitä isällä on. Sama mahdollisuus koskee myös niitä tilanteita, joissa pian syntymänsä jälkeen kuollut lapsi on tunnustettu ennen tämän syntymää. (Nimilaki 694/1985 4.4 §: HE 91/2014 vp, 19.)

2.2.2 Isyyden kumoava tunnustaminen

Isyyden kumoava tunnustaminen on mahdollinen siinä tilanteessa, kun lapsen isyys on määräytynyt äidin avioliiton kautta. Tunnustamisen perusteella tai tuomioistuimen päätöksellä vahvistettua isyyttä ei voida kumota niin, että toinen mies tunnustaisi lapsen. Tällainen isyyden kumoava tunnustamislausuma annetaan vasta lapsen syntymän jälkeen. Kumoava tunnustaminen voidaan antaa myös lapsen kuoleman jälkeen, mikäli lapsi on kuollut niin pian syntymän jälkeen, ettei se lapsen eläessä olisi ollut mahdollista. (Helin 2016, 85-86, 89.)

Mikäli lapsen äiti ja isä eivät anna suostumusta isyyden selvittämiseen, ei lastenvalvojalla ole oikeutta aloittaa selvitystä. Lapsen äiti ja isä voivat antaa luvan vain isyyden selvittämiseksi, eikä lupa isyyden selvittämiseksi tarkoita vielä sitä että he hyväksyvät isyyden tunnustamisen. Lastenvalvojalla ei ole myöskään velvollisuutta kysellä vanhempien suostumuksen perään, mikäli mies, joka on halukas tunnustamaan lapsen yksin, pyytää isyyden selvittämistä lastenvalvojalta. (He 91/2014 vp, 32.)

2.2.3 Isyyden vahvistaminen miehen oikeudenomistajien suostumuksella

Miehen isyys voidaan vahvistaa myös miehen oikeudenomistajien suostumuksella, mikäli isä on kuollut. Lapsen on täytynyt tällöin syntyä avioliiton ulkopuolella ja isyyden selvittämisen ja oikeusgeneettisen isyystutkimuksen täytyy osoittaa, että kuollut mies on lapsen isä. Tällöin isyys voidaan vahvistaa ilman oikeuden käyntiä maistraatin päätöksellä. (IsyysL 24§.)

Isyys voidaan vahvistaa maistraatissa myös silloin, kun lapsen syntymästä ja isän kuolemasta on jo kauemman aikaa. Lasta ei kuitenkaan saa olla tunnustettu, eikä kannetta isyyden vahvistamiseksi saa olla vireillä. Miehen oikeudenomistajien on laadittava asiakirja suostumuksesta. (IsyysL 24-25 §.)

2.3 Isyyden vahvistaminen oikeudenkäynnissä

Isyys voidaan vahvistaa myös tuomioistuimeen nostettavalla kanteella, mikäli isyyttä ei muuten ole saatu vahvistettua. Oikeudenkäynnissä siis selvitetään kuka asianosaisista on syntynen lapsen isä. Kanteen isyyden vahvistamiseksi nostaa lapsi sitä miestä vastaan, jonka tämä otaksuu olevansa tämän isä. Mikäli isäksi otaksuttu mies on kuollut, kanne nostetaan miehen oikeudenomistajia vastaan. Kanne voidaan nostaa myös silloin, kun lapsella on aiemmin ollut isä, mutta isyys on myöhemmin kumottu. (IsyysL 29 §.)

Korkein oikeus on vanhan isyyslain aikaan antanut ratkaisun vuonna 1987, jossa se on todennut että aikaisempi isyys on täytynyt kuitenkin kumota ja kumoamispäätöksen tulee olla lainvoimainen ennen uuden isyyden vahvistamiskanteen nostamista. Uuteen isyyslakiin ei ole muutoksia asiaan tehty, vaan korkeimman oikeuden ratkaisu on säilyttänyt merkityksensä. Ratkaisussa Kuopion sil-

loinen kihlakunnanoikeus oli kumonnut A:n isyyden L:n nähden ja vahvistanut, että B on kudostyyppitutkimusten perusteella L:n todennäköinen isä ja vahvistanut näin tämä isyyden L:n nähden. B oli ennen kihlakunnanoikeuden päätöstä vaatinut, ettei kannetta hänen kohdaltaan käsiteltäisi ennenkuin A:n isyys L:n nähden olisi kumottu ja tuomio olisi lainvoimainen. Kihlakunnanoikeuden päätöksestä valitettiin hovioikeuteen, joka kuitenkin katsoi, että isyyden kumoamista ja vahvistamista koskevat kanteet voitiin käsitellä yhdessä, koska vanhan isyyslain tarkoittaman oikeudenkäynnin laatu sen mahdollisti. Lisäksi jutussa suoritettua HLA-kudostyyppimäärityksen mukaan ei ollut mahdollista, että A olisi siittänyt L:n. Siksi Itä-Suomen hovioikeus jätti kihlakunnanoikeuden päätöksen voimaan. Korkein oikeus totesi kuitenkin tuomiolauselmassaan seuraavaa:

Tuomarin hyväksymällä tunnustamisella on vahvistettu, että A on L:n isä. Ennenkuin tuomioistuimella on lainvoimaisesti vahvistanut, ettei A ole L:n isä ja siten kumonnut hänen isyytensä, ei voida tutkia kannetta, jossa vaaditaan sen vahvistamista, että toinen mies on L:n isä. Kun kuitenkin A:n isyyden kumoamista koskeva kanne on samanaikaisesti ollut kihlakunnanoikeuden tutkittavana, kihlakunnanoikeuden ei olisi tullut ratkaista B:n isyyden vahvistamista koskevan kanteen tutkimista ennenkuin isyyden kumoamista koskevasta kanteesta oli annettu lainvoimainen ratkaisu. (KKO:1987:119.)

Korkein oikeus vahvisti lopuksi B:n isyyden L:n nähden. Korkein oikeus on vedonnut ratkaisuihinsa vanhan isyyslain pykäliin 3.2§, 4§, 34.1§, 40§ ja 42§. (KKO:1987:119.)

Oikeudenkäyntimenettely isyydenvahvistamiskanne-asioissa vastaa niitä säännöksiä oikeudenkäymiskaareissa, joilla käsitellään indispositiiviset riita-asiat. Oikeudenkäymiskaaren lisäksi säädöksiä asian käsittelyyn löytyy perustuslain 21 §:n ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklasta. Oikeudenkäymiskaareissa säädetään muunmuassa siitä, mikä tuomioistuin on aluallisesti toimivaltainen käsittelemään asiaa, miten oikeudenkäymiskulut jakautuvat ja miten riita-asia pannaan vireille. Oikeudenkäymiskaaresta löytyvät myös valmistelua ja pääkäsittelyä koskevat säädökset. (Helin 2016, 148.)

Isyyskanne on viimeinen mahdollisuus saada miehen isyys vahvistetuksi. Mikäli isyyttä ei ole tunnustamalla saatu vahvistettua, voi lastenvalvoja panna vireille kanteen. Ennen tätä lastenvalvojan tulee kuitenkin varata miehelle mahdollisuus tunnustaa lapsi, mikäli lastenvalvoja katsoo isyyden todistetuksi. Lastenvalvoja nostaa kanteen, mikäli lapsi on alle 18-vuotias. (IsyysL 13 §.)

2.3.1 Miehen kanneoikeus

Vanhan isyyslain mukaan isänä itseään pitävällä miehellä oli oikeus ajaa isyyden vahvistamista koskevaa kannetta vain, jos maistraatti ei ollut hyväksynyt miehen tunnustamista siitä syystä, että sillä on ollut aihetta olettaa, että isyytensä tunnustanut mies ei ole lapsen isä. Mikäli lapsen äiti oli kieltäytynyt isyyden selvittämisestä, eikä näin ollut suostunut oikeusgeneettiseen isyys-tutkimukseen omasta tai lapsensa puolesta, miehen oli kanneoikeuden saamiseksi täytynyt tunnustaa lapsi ennen kuin hänellä on varmuus isyydestään. Uuteen isyyslakiin kanneoikeutta laajennettiin, jotta kyseinen epäkohta saatiin korjattua. (He 91/2014 vp, 21.)

Mikäli mies haluaa saada isyytensä vahvistetuksi, tulee isyys ensisijaisesti tunnustaa. Miehellä on kuitenkin myös mahdollista nostaa kanne tuomioistuimeen isyyden vahvistamiseksi. Miehen kanteelle on säädetty määräaika, jotta äiti ja lapsi tietävät, tullaanko kanne nostamaan vai ei. (Helin 2016, 156.)

Mies, joka katsoo olevansa lapsen isä, on oikeutettu nostamaan kanne isyyden vahvistamiseksi. Kanteen voi nostaa, mikäli lastenvalvoja on keskeyttänyt isyyden selvittämisen siitä syystä, ettei lapsesta tai lapsen äidistä ole saanu näytettä, josta oikeusgeneettinen isyystutkimus olisi voitu tehdä. Mies on myös oikeutettu nostamaan kanne isyyden vahvistamiseksi, jos maistraatti ei ole vahvistanut isyyttä. Maistraatti on voinut jättää isyyden vahvistamatta esimerkiksi siitä syystä, ettei se ole varma miehen isyydestä, vaikka se olisikin pyytänyt selvittämisen tueksi lisätietoja. Maistraatti voi myös hylätä isyyden vahvistamisen siitä syystä, ettei se koe että mies on tunnustamiskykyinen. (IsyysL 29.2 §.)

Miehen on pantava kanne isyyden vahvistamiseksi vireille vuoden kuluessa siitä päivästä, jona hän on saanut tiedon lastenvalvojan tekemästä keskeyttämispäätöksestä tai jos asia on edennyt maistraattiin, maistraatin päätöksestä olla vahvistamatta isyyttä tunnustamisen perusteella. Lastenvalvojalla ja maistraatilla on hallintolain 54§:n mukaan velvollisuus antaa päätökset tiedoksi miehelle ja lapselle. Tiedoksianto on toimitettava todisteellisena tiedoksiantona. (IsyysL 30.2§; Hallintolaki 434/2003 54§.)

Mikäli mies kuolee sinä aikana, kun isyyskanne on vireillä, tulevat tämän oikeudenomistajat hänen sijaansa. Oikeudenomistajat voivat joko jatkaa kannetta tai jättää kanteen ajamisen sillensä. Oi-

keudenomistajat eivät voi kuitenkaan nostaa kannetta isyyden vahvistamiseksi, vaikka kanneoikeus olisikin ollut olemassa miehen kuoltua. Miehen on siis nostettava kanne henkilökohtaisesti. Oikeudenomistajat eivät myöskään voi nostaa kannetta, vaikka lastenvalvoja tai maistraatti tekevät päätöksen miehen kuoleman jälkeen. (IsyysL 29.3§.)

2.3.2 Lapsen kanneoikeus isyyden vahvistamiseksi

Ennen vanhan isyyslain voimaantuloa ennen 1.10.1976 avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten isyys vahvistettiin vain, mikäli isyys tunnustettiin. Heillä oli kuitenkin isyyden voimaannpanosta annetun lain mukaan oikeus laittaa vireille kanne isyyden vahvistamisesta viiden vuoden kuluessa siitä, kun vanha isyyslaki oli vahvistettu eli ennen 1.10.1981. Kannetta ei kuitenkaan saanut nostaa, mikäli mies oli kuollut. (Isyyslain voimaannpanosta annettu laki 7.2 §.)

Euroopan ihmisoikeussopimuksessa säädetään, että jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhelämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. 8 Artiklan 2. kohdan mukaan viranomaiset eivät saa puuttua tämän oikeuden käyttämiseen, muulloin kun laki sen sallii ja se on välttämätöntä kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen ja rikollisuuden estämiseksi, terveyden ja moraalisen suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi. (EIS-Sopimus SopsS 18-19/1990, 8 artikla.)

Uuden isyyslain tultua voimaan isyyslain voimaannpanosta annettu laki kumottiin. Kanneoikeuden rajoittaminen siis loukkasi erityisesti perustuslain pykälää suojatusta yksityiselämästä ja suojatusta yhdenvertaisuudesta ja syrjintäkiellosta, sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen artikloita 8 ja 14. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on antanut isyyden vahvistamiskanteen määräaikaan liittyen neljä suomea velvoittavaa ratkaisua, jotka esitellään seuraavassa pääkappaleessa. EIT:n antamat velvoittavat ratkaisut ovat olleet suuressa roolissa isyyslain muutoksessa ja erityisesti vaikuttaneet siihen, että isyyslain voimaannpanosta annettu laki kumottiin ja että avioliiton ulkopuolella syntyneet saivat takautuvan kanneoikeuden isyyden vahvistamiseksi. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin vetosi ratkaisujen perusteluissa mm. siihen, että kanteennoston määräajan ongelmana on se, että määräaika kului riippumatta siitä, oliko lapsella mitään tosiasiallisia mahdollisuuksia nostaa kanne ajoissa. (LA 39/2012 vp, 2.)

Uuden isyyslain myötä lapsella, jonka isyyttä ei ole vahvistettu äidin avioliiton perusteella, eikä isyyttä ole myöskään vahvistettu maistraatin tai tuomioistuimen päätöksellä, on oikeus nostaa kanne tuomioistuimeen isyyden vahvistamiseksi. Kanne nostetaan isäksi oletettua miestä vastaan. (IsyysL 29§.) Jos mies ei tunnusta isyyttä eikä lapsi ole täyttänyt 18 vuotta, lastenvalvoja ajaa lapsen puolesta kannetta isyyden vahvistamiseksi (IsyysL 13§.)

Isyyden vahvistamista koskevassa oikeudenkäynnissä alaikäisen lapsen puolesta puhevaltaa käyttää lastenvalvoja, joka on hoitanut isyyden selvittämisen. Lastenvalvojan lisäksi puhevaltaa saavat käyttää myös alaikäisen lapsen huoltaja tai muu edustaja. 15 vuotta täyttänyt lapsi saa käyttää puhevaltaa oikeudenkäymiskaaren mukaan itse niiltä osin, kun asia koskee häntä. Mikäli lastenvalvoja ja lapsen huoltaja tai muu edustaja ovat asioista erimieltä, noudatetaan lastenvalvojan näkemystä asiasta. Lapsi haastaa vastaajaksi oikeudenkäyntiin miehen, jonka olettaa olevan tämän isä. Mikäli isäehdokkaita on useita, voidaan heidät haastaa vastaajiksi samaan oikeudenkäyntiin. (IsyysL 31-32§; Oikeudenkäymiskaari 4/1734 12:1 §.)

Lapsen kanneoikeutta ei ole ajallisesti rajoitettu. Myöskään miehen kuolema ei estä kanteen nostamista. Tällöin kanne nostetaan miehen oikeudenomistajia vastaan. Miehen oikeudenomistajiksi luetaan ne henkilöt, jotka ovat perintökaaren 18 luvun 1§:n mukaan kuolinpesän osakkaat eli perilliset ja yleistestamentin saajat sekä kuolleen miehen puoliso. Mikäli miehellä ei ole perillisiä, voidaan kanne nostaa valtionkonttoria vastaan, koska tällöin perintö menee valtiolle. (Perintökaari 40/1965 18.1§, 5:1§.)

Jos lapsi on kuollut, lapsen oikeudenomistajilla ei ole oikeutta nostaa kannetta. Tätä on perusteltu sillä, ettei isyyden vahvistaminen ole lapsen edun mukaista. (IsyysL 23§.)

3 ISYYSLAIN MUUTOKSEEN VAIKUTTANEET EIT:N RATKAISUT

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on antanut vuosina 2010 ja 2013 yhteensä neljä Suomea koskevaa ratkaisua isyyslain voimaannpanolain siirtymäsäännösten soveltamisesta. Tapauksissa Grönmark, Backlund, Laakso ja Röman käsiteltiin sitä, oliko perhe- ja yksityiselämän suojaa koskevaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklaa loukattu, kun isyyden vahvistamista koskeva kanne oli hylätty isyyslain voimaannpanolain mukaan liian myöhään nostettuna. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin antoi kaikissa neljässä tapauksessa suomelle langettavan tuomion.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa säädetään oikeudesta nauttia yksityis- ja perhe-elämän kunnioitusta. Artiklan mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. Lisäksi viranomaiset eivät saa puuttua oikeuden käyttämiseen, paitsi silloin kun laki sen sallii ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätöntä kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen ja rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalien suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi. EIT on katsonut että oikeus tuntea oma isä ja saada isyys vahvistetuksi kuuluu 8 artiklan sääntelypiiriin. (EIS-sopimus, SopS 18-19/1990. 8 artikla.)

Yhteistä näille päätöksille on se, että EIT on katsonut kaikissa neljässä tapauksessa suomen oikeuslaitoksen rikkoneen EIS:n 8 artiklaa soveltaessaan isyyslain voimaannpanosta annetun lain kanteennoston määräaika säännöstä liian jyrkästi ottamatta huomioon kaikkia asiaan vaikuttaneita seikkoja. EIT on kiinnittänyt arvioinnissa huomiota erityisesti siihen, oliko lapsi tietoinen oikeasta isästään ennen kanteennoston määräajan päättymistä, oliko lapsi kanneajan päättyessä siinä isässä, että oli itse kykeneväinen ajamaan kannetta, kuluiko määräaika kanteen nostamiselle lapsen iästä ja oikeustoimikelpoisuudesta riippumatta ja olisiko tarvittava näyttö isyydestä ollut mahdollista selvittää ennen kanneajan päättymistä

Kahden ensimmäisen ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisun jälkeen korkein oikeus antoi vuonna 2012 päätöksen (KKO 2012:11), jossa se jätti perustuslain 106 §:n nojalla soveltamatta isyyslain voimaannpanosta annetun lain kanneaikaa koskevan säännöksen, koska se oli ristiriidassa yksityiselämän suojaa koskevan perustuslain 10 §:n kanssa. Tästä seurasi se, että kanne hyväksyttiin ja miehen isyys vahvistettiin.

EIT:n ratkaisuihin ei oteta kantaa muuhun kuin lapsen kanneoikeuteen isyysasiassa, eikä tuomioistuin kommentoi erikseen sitä, mitä oikeusvaikutuksia vahvistettavalla oikeussuhteella tulisi olla lapsen perintöoikeuden suhteen. Korkeimman oikeuden päätöksessä 2012:11 on pohdittu myös isyysuhteen oikeusvaikutusten rajoittamista. Sekä korkeimman oikeuden enemmistön että kahden eri mieltä olevan jäsenen mukaan kysymys kanteen hyväksymisen oikeusvaikutuksista tai niiden rajoituksista tulisi ratkaista tarvittaessa erikseen. Enemmistön perusteluissa todetaan kuitenkin, että rajoitusten asettamiselle ei kyseisessä tapauksessa kuitenkaan ollut perusteita, kun otetaan huomioon ihmisten yhdenvertaisuudesta lain edessä säädetty perustuslain 6 § ja se, ettei ketään ei saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa eri asemaan alkuperän tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Siksi siirtymäsäännöstä arvioitaessa on tärkeää ottaa huomioon se, mitä oikeusvaikutuksia mahdollisesti syntyvällä isyysuhteella on. Tämä on tarpeen paitsi lapsen kannalta myös niiden miesten ja heidän perheittensä kannalta, jotka ovat luottaneet voimassa olevan lainsäädännön sisältöön ja sen muuttumattomuuteen. (HE 91/2014 vp, 16. KKO:2012:11.)

Ratkaisun 2012:11 lisäksi korkein oikeus on antanut kaksi muuta ratkaisua isyyslain voimaantulosta annetun lain kanneaikäsäännöksen sovellettavuudesta. Ratkaisut 2014:13 ja 2014:14 on annettu sen jälkeen, kun EIT antoi loput kaksi suomea velvoittavaa ratkaisua koskien kanneoikeuden määräaika.

3.1 KKO 2003:107 ja Suomi vs. Grönmark

A oli syntynyt avioliiton ulkopuolella vuonna 1968. A vaati käräjäoikeutta vahvistamaan, että B on tämän isä. B oli veloitettu maksamaan A:lle elatusapua. A oli saanut tietää vasta B:n kuoleman jälkeen, ettei isyyttä ollut vahvistettu. A katsoi, että lastenvalvojan velvollisuutena olisi ollut selvittää A:n äidille isyyslain voimaantulosta ja sen säännöksistä. A oli myös sitä mieltä, että isyyslain voimaantulosta annetun lain kanteennoston määräaika ei saanut olla lain hengen ja aineellisen totuuden toteutumisen esteenä. Siksi A olikin sitä mieltä, että säännöksen soveltaminen tässä tilanteessa loukkasi lasten oikeudellista yhdenvertaisuutta. (KKO:2003:107.)

Käräjäoikeus hylkäsi A:n kanteen vedoten siihen, ettei kanteennoston määräaikasäännös ollut ristiriidassa perustuslain, EIS:n tai lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen kanssa. Ei voitu näyttää toteen sitä, että lastenvalvoja olisi laiminlyönyt velvollisuutensa selvittää isyys. Se, ettei isyydenvahvistamiskannetta ollut nostettu määräajassa johtui käräjäoikeuden mukaan siitä, että A

ja tämän äiti olivat erehtyneet elatusapusopimuksen luonteesta luullessaan, että sillä vahvistetaan myös isyys. Tämä ei kuitenkaan ollut riittävä seikka olla noudattamatta isyyslain voimaannonlaissa määrättyä määräaika isyydenvahvistamiskanteen nostamiselle. A valitti hovioikeuteen, joka piti käräjäoikeuden tuomion voimassa. (KKO:2003:107.)

A:lle myönnettiin valituslupa KKO:een. KKO pohti ratkaisussaan sitä, asettaako kanteennoston määräaika eri aikaan avioliiton ulkopuolella syntyneet lapset perustuslain 6 §:n 2. momentin vastaisesti eriarvoiseen asemaan. Mikäli vastaus kysymykseen on kyllä, tulee arvioida sitä onko B:n kuolema ennen kanteen vireilletuloa esteenä A:n kanteen hyväksymiselle. (KKO:2003:107.)

Ennen isyyslain voimaantuloa avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen osalta isyys voitiin vahvistaa yleensä vain siten, että mies tunnusti isyytensä. Sen sijaan kanneteitse vastoin miehen tahtoa isyys voitiin vahvistaa hyvin suppein perustein ja yleensä vain silloin, kun lapsella oli tuolloin voimassa olleissa avioliittolain voimaannonlaista annetun lain 6 §:n 1 momentissa ja perintökaaren 2 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu kihlalapsen asema. Muissa tapauksissa mies, joka makaamalla äidin oli voinut saattaa tämän raskaaksi, voitiin ainoastaan velvoittaa maksamaan lapselle elatusapua avioliiton ulkopuolella syntyneistä lapsista annetun lain (173/1922) nojalla. Lapsella, jota ei ollut tunnustettu tai jolla ei ollut kihlalapsen asemaa, ei ollut oikeutta periä isäänsä ja isänpuoleisia sukulaisia. (KKO:2003:107.)

Isyyslaki mahdollisti sen, että kanne isyyden vahvistamiseksi voitiin nostaa riippumatta siitä minkä ikäinen avioliiton ulkopuolella syntynyt lapsi oli. Näin isyyslain vaikutuksen ulotettiin koskemaan myös vuosikymmeniä aikaisemmin syntyneitä oikeussuhteita. Isyyslain voimaannonlaista annetun lain kanteennoston määräaikaäänöksellä oli siis vahvat perusteet, sillä sillä pyrittiin vaikuttamaan ja suojaamaan lakimuutoksen jälkeen syntyneitä oikeussuhteita, esimerkiksi avioliitossa syntyneitä lapsia. (KKO:2003:107.)

KKO katsoi, että käsillä olevassa tapauksessa A:lla ei ole ollut oikeudellista estettä nostaa isyydenvahvistamiskannetta määräajassa. Koska A ja B eivät ole koskaan asuneet yhdessä, eikä heidän välilleen ole koskaan näytetty syntyneen todellista perheyhteyttä, olisi isyyden vahvistamisella ollut merkitystä vain perintöoikeudellisessa mielessä. KKO katsoikin, ettei voida näyttää toteen, että isyyslain voimaannonlaista annetun lain 7.2 § ei ole ristiriidassa perustuslain syrjintäkieltoa koskevan 6.2 §:n kanssa. Korkein oikeus jätti hovioikeuden tuomion siis voimaan.

A valitti asiasta euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen, ja vetosi siihen että tämän euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa mainuttua oikeutta perhe-elämän suojasta oli loukattu, kun B:tä

ei ollut vahvistettu hänen isäkseen isyyslain voimaantuloa annettun lain kanteennoston määräajan umpeenkulumisen johdosta. A koki, että sosiaaliviranomaiset olivat laiminlyöneet virkavelvollisuutensa jättäessään kertomatta lainsäädännön muuttumisesta. Lisäksi A oli ollut vielä alaikäinen viiden vuoden määräajan päätyttyä. A oli aina tiennyt kuka tämän isä oli, ja oletettu isä oli häntä myös aina pitänyt tyttärenään. (Case of Gronmark v. Finland [2010].)

EIT katsoi, että isyyden vahvistamiseen liittyvät asiat kuuluvat EIS:n 8. artiklan soveltamisalaan. Tieto saada selville omat vanhempansa kuuluu artiklan yksityiselämän piiriin. EIT on todennut, että artiklan tavoitteena on suojata yksilöitä viranomaisien käyttäältä mielivallalta. Lisäksi artiklalla luotiin positiivisia velvotteita viranomaisille yksityiselämän suojaamiseksi. (Case of Gronmark v. Finland [2010] EIT.)

EIT katsoi ratkaisussaan, että vuonna 1976 voimaantullut isyyslaki mahdollisti sen, että lapsella tai hänen holhoojallaan on oikeus nostaa kanne isyyden vahvistamiseksi. Mikäli lapsi oli kuitenkin syntynyt ennen isyyslain voimaantuloa avioliiton ulkopuolella, tuli kanne nostaa viiden vuoden kuluessa isyyslain voimaantulosta, ja kanneoikeus vanheni vuonna 1981. EIT:n mukaan säännöksellä oli hyväksyttävät tavoitteen, joilla pyrittiin suojelemaan isiä kohtuuttomilta vaatimuksilta ja vääriltä tuomioilta. EIT kuitenkin pohti, oliko määräaikojen tiukka noudattaminen soveltuvaa EIS:n mukaan. (Case of Gronmark v. Finland [2010] EIT.)

EIT:n mukaan jokaisella on oikeus saada tietää oma alkuperänsä. Tämä on kirjattuna ylös myös lastenoikeuksia koskevaan sopumukseen. Ratkaisussa EIT otti huomioon myös sen, koska A sai tiedon biologisesta isästään, ja siksi oli arvioitava oliko näyttö isyydestä saatu ennen vai jälkeen kanteennoston määräajan päättymistä. EIT arvioi ratkaisussa myös, oliko A:lla ollut mahdollisuutta esimerkiksi kanteen määräajan palauttamiseen oikeussuojakeinona. (Case of Gronmark v. Finland [2010] EIT.)

EIT antoi ratkaisussa painoarvoa sille, että A oli ollut kanteen määräajan alkaessa vain 7 vuotias ja määräajan umpeuduttua 13 vuotias. Suomen lainsäädännöstä ei EIT:n mukaan löytynyt säännöksiä, joilla olisi otettu huomioon A:n asemassa olleiden lasten oikeudet. EIT:n mukaan lastenvalvojalla ei myöskään ollut oikeutta nostaa kannetta isyyden vahvistamiselle ilman A:n äidin suostumusta, ja määräaika oli kulunut jo umpeen, kun A olisi ollut itse oikeutettu ajamaan asiaa tuomioistuimessa ilman äitinsä suostumusta. Määräaika siis kului riippumatta siitä, oliko lapsi oikeustoimikelpoinen vai ei, ja oli näin erittäin joustamaton. Näyttö isyydestä oli saatu vasta

myöhemmin DNA:testillä. A:lla ei EIT:n mukaan myöskään ollut käytettävissä mitään muita oikeussuojakeinoja isyyden vahvistamiseksi. EIT katsoikin, ettei kannoikeuden hylkääminen ollut oikeassa suhteessa hylkäämisestä saavutettaviin intresseihin nähden, koska isä oli ollut tiedossa jo syntymästä asti, eikä isän oikeudenomistajat olleet vastustaneet isyyden selvittämistä DNA testillä. Siksi EIT päätyi ratkaisussa siihen tulokseen, että EIS:n mukaista 8 artiklan yksityiselämän suojaa oli loukattu ja artiklaa rikottu. Case of Gronmark v. Finland [2010] EIT.)

EIT arvioi asiaa myös EIS:n 14 artiklan syrjinnän kiellon kannalta. EIT tuli kuitenkin siihen tulokseen, ettei asiaa tarvinnut sen enempää tutkia 14 artiklan loukkauksen kannalta, sillä asian pääkysymykset oli jo käsitelty pohdittaessa oliko asiassa rikottu 8 artiklaa. (Case of Gronmark v. Finland [2010] EIT.)

3.2 Suomi vs. Backlund

Hakija oli syntynyt avioliiton ulkopuolella 1937. Hänen äitinsä ja muut sukulaiset olivat aina pitäneet NS:ää hänen isänään. NS ei mennyt ikinä naimisiin, eikä hän saanut muita lapsia. NS asetettiin holhouksen alaiseksi vuonna 2000 ja hän kuoli vuonna 2004. Hakija nosti kanteen käräjäoikeuteen isyyden vahvistamiseksi 2002. Käräjäoikeus määräsi suoritettavaksi DNA-testin, josta kävi ilmi, että NS oli hakijan isä. Käräjäoikeus jätti kuitenkin kanteen tutkimatta vedoten isyylain voimaannuttamisesta annetun lain kanteen noston määräaikaan ja sen umpeenkulumiseen. Hakija valitti asiasta hovioikeuteen vedoten mm siihen että ottaen huomioon NS:n terveydentilan ei isyyden vahvistamiseksi ollut muuta keinoa kuin kanteen nostaminen tuomioistuimeen. Myös hovioikeus jätti asian tutkimatta. Hakija haki valituslupaa korkeimpaan oikeuteen, mutta sitä ei myönnetty. (Case of Backlund v. Finland [2010] EIT.)

Hakija valitti asiasta EIT:hen ja vetosi siihen, että tämän EIS:n mukaista 8 artiklassa mainittua yksityiselämän suojaa oli rikottu. Hakija vetosi mm. siihen, että kanne isyyden vahvistamiseksi oli ollut ainoa oikeussuojakeino NS:n terveydentila huomioon ottaen. Lisäksi hänen äitinsä oli kuollut ennen isyylain voimaantuloa, joten verikokeita isyyden selvittämiseksi ei ollut voitu tehdä. Hakija ei myöskään ollut ollut tietoinen, että on olemassa viiden vuoden määräaika isyylain voimaantulosta kanteen nostamiselle. (Case of Backlund v. Finland [2010] EIT.)

EIT katsoi, että isyydenvahvistamiseen liittyvät asiat kuuluvat EIS:n 8 artiklan soveltamisalaan. Tieto saada selville omat vanhempansa kuuluu artiklan yksityiselämän piiriin. EIT on todennut, että artiklan tavoitteena on suojata yksilöitä viranomaisten käyttämältä mielivallalta. Lisäksi artiklalla luotiin positiivisia velvotteita viranomaisille yksityiselämän suojaamiseksi. (Case of Backlund v. Finland [2010] EIT.)

EIT katsoi, että isyyslain säätämismenettely on ollut aikoinaan laajasti esillä julkisuudessa. EIT:n mukaan hakija on varmasti ollut tietoinen lainsäädäntöhankkeesta ja kanteen nostamiseen liittyvästä määräajasta. (Case of Backlund v. Finland [2010] EIT.)

The Court can accept that, as the applicant was an adult during the five-year period, he should have brought the paternity proceedings during that time-limit. Taken into consideration that the new paternity legislation was one of the most fundamental law reforms in the 1970s and that it was widely publicised, the Court puts no emphasis on the applicant's alleged ignorance of the statutory time-limit. However, the Court has difficulties in accepting the inflexible limitation period with time running irrespective of a child's ability to provide reliable evidence, and without providing any exceptions to the application of that period (Case of Backlund v. Finland [2010] EIT.)

EIT ei kuitenkaan katso hyvällä sitä, että kanteennoston määräaika kuluu ottamatta huomioon lapsen kykyä nostaa kanne isyyden vahvistamiseksi. Lisäksi EIT kritisoi sitä, että suomen lainsäädäntö ei tarjoa mitään muuta oikeussuojakeinoa isyyden vahvistamiseksi kuin kanteennostamisen. Siksi se katsoikin, että noudattamalla isyyslain voimaantulusta annetun lain 7 §:n toista momenttia kanteennoston määräajasta suomen oikeuslaitos rikkoi EIS:n 8 artiklaa koskien yksityiselämän suojaa. (Case of Backlund v. Finland [2010] EIT.)

Hakija oli valituksessaan vedonnut myös siihen, että EIS:n mukaista 14 artiklan syrjinnän kieltoa olisi rikottu. EIT kuitenkin jätti tämän asian tutkimatta vetoamalla siihen, että käsillä oleva oikeudellinen ongelma oli jo ratkaistu tutkimalla 8 artiklan rikkomista. (Case of Backlund v. Finland [2010] EIT.)

3.3 KKO 2012:11

Korkein oikeus on antanut nyt jo kumotun isyyslain voimaantulusta annetun lain isyydenvahvistamiskanteen määräaikaan liittyen useamman ratkaisun. Korkein oikeus on 2012:11 antamassaan ratkaisussa vahvistanut B:n olevan lapsen isä ja perusteli kantaansa vetoamalla mm. Euroopan

ihmisoikeussopimuksen 8 artiklaan ja perustuslain 106 §:ään. Ratkaisu on annettu pari vuotta sen jälkeen, kun EIT antoi kaksi ensimmäistä suomea velvoittavaa ratkaisua koskien isyyslain voimaannpanosta annetun lain kanteennoston määräajan liian tiukkaa noudattamista.

Ratkaisussa 2012:11 A oli syntynyt 24.5.1961. Hän vaati 3.4.2008 vireille tullessa kanteessa käräjäoikeutta vahvistamaan B:n isyyden. A perusteli vaatimustaan sillä, että B oli hänen siittämisensä aikaan seurustellut hänen äitinsä kanssa. A:n äiti ja B olivat myös tehneet elatusapusopimuksen ja B oli maksanut elatusapua A:n äidille. A:n äiti ei kuitenkaan ollut koskaan kertonut A:lle tämän biologisen isänsä nimeä. A oli saanut huhtikuussa 2007 tietää biologisen isänsä nimen, ja oli heti ottanut yhteyttä B:hen. B oli ehdottanut DNA-testiä, joka oli osoittanut että B oli erittäin todennäköisesti A:n isä. A oli sitä mieltä, että isyyslain voimaannpanosta annetun lain 7 §:n 2. momentissa kanteen nostamiselle säädetty viiden vuoden määräaika ei muodostanut estettä isyydenvahvistamiskanteen nostamiselle. Säännöksen soveltaminen tässä tilanteessa olisi A:n mielestä Euroopan ihmisoikeussopimusta vastaan ja ristiriidassa perustuslain kanssa. (KKO:2012:11.)

B kuitenkin vaati, että kanne hylätään. Käräjäoikeus katsoi, että isyyslain voimaannpanosta annetun lain 7 §:n 2. momentin mukaan kanne ennen vanhan isyyslain voimaantuloa syntyneen lapsen isyyden vahvistamisesta oli nostettava viiden vuoden kuluessa lain voimaantulosta lukien eli viimeistään 1.10.1981. Tuolloin A oli jo ollut täysi-ikäinen määräaikaan mennessä ja A:lla olisi ollut mahdollisuus selvittää biologinen isänsä esimerkiksi elatusapusopimusten perusteella. Lisäksi A oli kanteennostohetkellä 47 vuotias, eikä hänen ja B:n välille ollut muodostunut koskaan perheyhteyttä tai muutenkaan läheistä suhdetta. Käräjäoikeus hylkäsi A:n kanteen vedoten siihen, että isyyslain voimaannpanosta annetun lain 7 §:n 2. momentin viiden vuoden määräaika ei ollut kohtuuton tai syrjivä eikä näin ristiriidassa perustuslain tai Euroopan ihmisoikeussopimuksen kanssa. (KKO:2012:11.)

A valitti tuomiosta hovioikeuteen. Hovioikeus oli sitä mieltä, että A oli yrittänyt saada äidiltään, sukulaisiltaan ja useilta viranomaisilta tietoa isänsä henkilöllisyydestä siinä onnistumatta. A oli ollut yhteydessä viranomaiseen isän selvittämiseksi jo vuonna 1980 tai 1981. A:lle ei ollut kuitenkaan käynyt ilmi, että B:n mahdollinen isyys olisi ollut viranomaistitse muualta kuin lastensuojeluviranomaisten hallussa olleista elatusapusopimuksista selvitettävissä. A:lla ei ollut tietoa isänsä henkilöllisyydestä tai kyseisten elatusapusopimusten olemassaolosta ennen kuin hänen enonsa

pääsiäisenä 2007 oli kertonut asiasta hänen vaimolleen. Asiassa ei ollut myöskään tullut ilmi seikkoja, joiden perusteella A:lla olisi ollut syytä olettaa enonsa tai muunkaan henkilön, äitinsä lisäksi, tietäneen B:n olevan hänen isänsä. Siksi hovioikeus katsoi, ettei A:lla ollut ollut mahdollisuutta nostaa kannetta isyyden vahvistamiseksi ennen 1.10.1981. Hovioikeus siis kumosi käräjäoikeuden tuomion ja vahvisti, että B on A:n isä. (KKO:2012:11.)

B valitti päätöksestä korkeimpaan oikeuteen ja vaati, että hovioikeuden tuomio kumotaan ja että käräjäoikeuden tuomio jätetään voimaan. B vetosi siihen, ettei kannetta ole nostettu isyyslain voimaantulon jälkeen annetun lain 7 §:n 2 momentin mukaisessa määräajassa. Korkein oikeus arvioi ratkaisussaan estääkö isyydenvahvistamiskanteelle asetetun määräajan päättymisen isyyden vahvistamisen tilanteessa, jossa lapsi ei kanneajaksi ole saanut tietää oletetun isänsä henkilöllisyyttä. (KKO:2012:11.)

Vanhan isyyslain säätämisen tavoitteena oli, että lapset saavat oikeudellisesti yhdenvertaisen aseman. Siksi pidettiin tärkeänä, että myös ennen lain voimaantuloa syntyneille lapsille voidaan vahvistaa isä ja että he näin voivat saada saman aseman kuin avioliitossa syntyneet lapset. Isyyslain voimaantulon jälkeen annetun lain siirtymäsäännökseen otettua kieltoa nostaa kanne miehen kuoleman jälkeen perusteltiin riittävän näytön hankkimiseen liittyvillä seikoilla. Miehen oikeusturvan kannalta katsottiin olevan riittävää, että aika, jonka kuluessa ennen isyyslain voimaantuloa syntyneen lapsen isyyttä koskeva kanne oli nostettava, rajattiin viiteen vuoteen. (KKO:2012:11.)

Ihmisoikeussopimukseen sovelletaan kansainvälisten sopimusten yleistä taannehtivuuskieltoa. Tämä tarkoittaa sitä, että asiaa ei oteta tutkittavaksi, jos ihmisoikeutta loukkaavaksi väitetty tapahtuma on sattunut tai olosuhde on päättynyt ennen kuin ihmisoikeussopimus on tullut voimaan kyseisessä valtiossa. Mikäli väitetty loukkaus on tapahtunut ennen yleissopimuksen voimaantuloa, loukkaus ei tule ihmisoikeussopimuksen piiriin vain sillä, että henkilö myöhemmin turvautuu kansallisiin oikeussuojakeinoihin. Siksi korkein oikeus katsoi, että on tärkeää arvioida sitä, milloin ja millaisesta ihmisoikeusloukkauksesta on kysymys. (KKO:2012:11.)

Korkein oikeus vetosi perusteluissaan siihen, että perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu ja että 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Lisäksi perustuslain 106 §:n mukaan tuomioistuimen on annettava etusija perustuslain säännökselle, jos käsiteltävänä olevassa asiassa lain soveltaminen olisi ilmeisessä ristiriidassa perustuslain kanssa. Korkeimman oikeuden mukaan

kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet vaikuttavat myös suomen perustuslakiin kirjattujen perusoikeussäännösten tulkintaan. Periaatteena on se, että kansalliset perusoikeudet turvaavat yksilön oikeudet vähintään yhtä laajasti, kuin kansainvälisiin sopimuksiin perustuvat ihmisoikeudet. Siksi yksityiselämän suojan piiriin kuuluva lapsen oikeus saada biologinen vanhemmuus todennettua ja vahvistettua turvataan sekä ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan että perustuslain 10 §:n 1 momentin nojalla. (KKO:2012:11.)

Myös lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 7 artiklan mukaan lapsella on oikeus, mikäli mahdollista, tuntea vanhempansa. Siksi korkeimman oikeuden mukaan tapauksessa ei voi antaa merkitystä sille, että isyyslain voimaantulosta annettu laki on säädetty ja kanteen nostamiseen varattu aika on päättynyt jo ennen kuin euroopan ihmisoikeussopimus on tullut suomessa voimaan. Lisäksi korkein oikeus on perusteluissa ollut sitä mieltä, että joustamaton lainsäädäntö, ja sen mukainen tuomioistuimen soveltamisratkaisu saattavat muodostaa perustan ihmisoikeuksien loukkaamiselle. Kannerajoitusten tarkka noudattaminen saattaakin siis estää sen, ettei lapsella ole mahdollisuutta tuntea biologista isäänsä ja saada isyyttä näin vahvistetuksi. (KKO:2012:11.)

Arviointi on aina tehtävä tapauskohtaisesti. Korkeimman oikeuden mukaan ajan kulumisen ei merkitse sitä, että lapsen tarve tietää ja tuntea molemmat vanhempansa sekä saada isyys vahvistetuksi poistuisi, vaan se saattaa jopa kasvaa. Lisäksi korkein oikeus katsoi, että jokaisella lapsella on oikeus ainakin kerran saada oikeudellisen isäsuhteen vahvistamista koskeva asia tuomioistuimen käsiteltäväksi. (KKO:2012:11.)

Koska A on saanut tiedon oletetusta isästään vuonna 2007, ja B on kieltäytynyt tunnustamasta isyyttä, A:lla ei ole ollut muuta mahdollisuutta isyyden vahvistamiseksi kuin nostaa kanne tuomioistuimessa. B ei ole korkeimman oikeuden mukaan myöskään missään vaiheessa tuonut esille sellaisia hänen tai hänen perheensä oikeuksiin liittyviä seikkoja, joiden vuoksi A:lle ei tulisi antaa tilaisuutta ajaa isyyskannetta. Korkein oikeus olikin siis sitä mieltä, että isyyslain voimaantulosta annetun lain 7 §:n 2. momentti on ristiriidassa perustuslain yksityiselämän suojasta säätelevän 10 §:n kanssa ja siksi kanneaikaa koskeva säännös tulee perustuslain 106 §:n perusteella jättää soveltamatta. Korkein oikeus siis hylkäsi B:n valituksen ja vahvisti, että A on B:n lapsi. (KKO:2012:11.)

3.4 Suomi vs. Laakso

Hakija oli syntynyt avioliiton ulkopuolella 1959. Hakijan isä KR oli velvoitettu maksamaan elatusapua käräjäoikeuden päätöksellä. KR oli tuolloin myöntänyt hakijan äidille, että oli hakijan isä. KR kuoli 1999, ja hakija sai tuolloin tietää, ettei KR oltu vahvistettu tämän isäksi. Hakija nosti kanteen käräjäoikeuteen isyyden vahvistamiseksi KR:n oikeudenomistajia vastaan 2003. Hakija vetosi siihen, että isyyslain voimaannpanosta annetun lain kanneaikäsäännös loukkaa EIS:n mukaista 8 artiklaa yksityiselämän suojasta, jonka piiriin isyysasiat kuuluvat. Käräjäoikeus hylkäsi hakijan kanteen vedoten siihen, että hakijalla on ollut mahdollisuus nostaa kanne isyyden vahvistamiseksi määräajassa. Hakija valitti asiasta hovioikeuteen, mutta myös hovioikeus hylkäsi kanteen vedoten samaan määräaika säännökseen. Hakija ei myöskään saanut valituslupaa korkeimpaan oikeuteen. (Case of Laakso v. Finland [2013] EIT.)

EIT katsoi, että isyydenvahvistamiseen liittyvät asiat kuuluvat EIS:n 8 artiklan soveltamisalaan. Tieto saada selville omat vanhempansa kuuluu artiklan yksityiselämän piiriin. EIT on todennut, että artiklan tavoitteena on suojata yksilöitä viranomaisten käyttäältä mielivallalta. Lisäksi artiklalla luotiin positiivisia velvotteita viranomaisille yksityiselämän suojaamiseksi. EIT:n mukaan 8 artikla salli valtion viranomaisten ryhtyä sellaisiin positiivisiin toimenpiteisiin, joilla pystyttiin turvaamaan yksityishenkilöiden oikeudet. EIT:n mukaan valtion negatiivisia ja positiivisia velvollisuuksia ei aina voitu erottaa toisistaan ja siksi olikin tärkeää, että näiden toimien välille löydettiin jonkinlainen tasapaino. EIT on pohtinut tapausta valtion positiivisten velvollisuuksien kannalta (Case of Laakso v. Finland [2013] EIT.)

EIT antoi ratkaisussa painoarvoa sille, että hakija on ollut 17 vuotias, kun tuolloin voimassa ollut isyyslaki on tullut voimaan. Isyyslain voimaannpanosta annetun lain kanteennoston määräajan päätyttyä hakija on ollut 22 vuotias. Hakija on myös tiennyt kuka hänen isänsä on, ja ollut siinä uskossa, että isyys on rekisteröity. Kun KR oli kuollut oli hakijalle selvinnyt, ettei isyyttä oltukaan rekisteröity, ja tämä oli 2003 44-vuotiaana nostanut kanteen isyyden vahvistamiseksi. Hakija perusteli kantaansa siitä, miksi kanteen ei ollut nostettu määräajassa sillä, että tämä oli luullut isyyden olevan rekisteröity. Suomen eri tuomioistuimet kuitenkin olivat noudattaneet isyyslain voimaannpanosta annetun lain kanneaija määräaika säännöstä niin tiukasti, että kanteet oli jätetty tutkimatta. Kansainvälinen lainsäädäntö ei myöskään tarjonnut mitään vaihtoehtoisia oikeussuojakeinoja. (Case of Laakso v. Finland [2013] EIT.)

Ratkaisussa EIT huomioi myös sen, että KKO oli antanut 2012:11 ratkaisun, jossa isyys oli vahvistettu, vaikka kanteennoston määräaika oli jo kulunut umpeen. KKO:n ratkaisu oli perusteltu sillä, että suomen perustuslain 106 §:n mukaan tulee antaa etusija perustuslain pykälälle, mikäli ”tavalisen” lain säännös on ristiriidassa perustuslain kanssa. EIT vetosi ratkaisussa myös siihen, että kanneajan määräaikasäännöstä on käsillä olevassa tapauksessa noudatettu liian tiukasti, ja totesikin, että tapauksen oikeuden päätöksissä on rikottu EIS:n mukaista 8 artiklan yksityiselämän suojaa. (Case of Laakso v. Finland [2013] EIT.)

Hakija oli valituksessaan vedonnut myös siihen, että EIS:n mukaista 14 artiklan syrjinnän kieltoa olisi rikottu. EIT kuitenkin jätti tämän asian tutkimatta vetoamalla siihen, että käsillä oleva oikeudellinen ongelma oli jo ratkaistu tutkimalla 8 artiklan rikkomista. (Case of Laakso v. Finland [2013] EIT.)

3.5 Suomi vs. Röman

Hakija oli syntynyt avioliiton ulkopuolella 1954. Hakijan äiti ja biologinen isä olivat tehneet elatusapusopimuksen, joka oli sosiaaliviranomaisten toimesta vahvistettu. Myöhemmin äiti oli mennyt naimisiin, ja oli sovittu, ettei hakijan biologisesta isästä puhuta. Hakija oli saanut äidin aviomiehen sukunimen ja ollut siinä uskossa, että tämä on hänen biologinen isänsä. (Case of Roman v. Finland, [2013] EIT.)

Hakijalle oli tullut vuonna 2001 halu selvittää omia juuriaan. Kirkonkirjat olivat vuoteen 1993 ainoa virallinen väestörekisteri, joista hakijalle selvisi, ettei äidin aviomies ollutkaan hänen biologinen isänsä, vaan tämä oli kirkonkirjoihin merkattu hänen isäpuolekseen. Hakija sai sosiaalivirantomaisten arkistoista vahvistetun elatusapusopimuksen avulla selville biologisen isänsä ja nosti 2003 käräjäoikeuteen kanteen isyyden vahvistamiseksi. Käräjäoikeus kuitenkin katsoi, että isyylain voimaannpanosta annetun lain mukainen määräaika isyyden vahvistamiselle oli umpeutunut, ja jätti asian tutkimatta. Perusteluissa todettiin, että hakija oli ollut täysi-ikäinen kanne-aikana, joten tämä olisi voinut nostaa isyydenvahvistamiskanteen ajoissa. (Case of Roman v. Finland, [2013] EIT.)

Hakija valitti päätöksestä hovioikeuteen. Hakija vetosi, ettei tämä ollut tiennyt asian oikeaa laitaa, koska asiasta ei ollut edes hakijan äiti puhunut mitään, ja että kanteen nostaminen määräaikana oli ollut mahdotonta. Hovioikeus kuitenkin oli asiassa samoilla linjoilla käräjäoikeuden kanssa ja

jätti asian tutkimatta. Hakija haki valituslupaa korkeimpaan oikeuteen, muttei sitä saanut. Hakija valitti asiasta eduskunnan oikeusasiamiehelle, joka kuitenkin totesi ettei voi tutkia asiaa, sillä tuomioistuimet olivat käyttäneet oikein harkintavaltaansa, eikä oikeusasiamiehellä ollut valtuuksia tutkia asiaa, mikäli tämä ei havaitse tuomioistuinten harkintavallan ylityksiä tai lain väärinkäytöksiä. (Case of Roman v. Finland, [2013] EIT.)

Hakija valitti asiasta EIT:hen ja vetosi siihen, että EIS:n 8 artiklan mukaista yksityiselämän suojaa on rikottu, kun hakijan kanne isyyden vahvistamiseksi oli eri tuomioistuimissa jätetty tutkimatta. EIS:n 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämän kunnioitusta, ja että viranomaiset eivät saa puuttua tämä oikeuden käyttämiseen muulloin, kuin laki sen sallii ja se on välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa turvallisuuden takaamiseksi. Hakija koki myös, että tätä oli EIS:n 14 artiklan mukaisesti syrjitty asiassa. (Case of Roman v. Finland, [2013] EIT.)

EIT on antanut monta ratkaisua koskien EIS:n mukaista 8 artiklan loukkausta isyysasioissa. EIT:n mukaan tieto omista biologisista vanhemmista kuuluu yksityiselämän piiriin. 8 artikla antaa mahdollisuuden valtion viranomaisille ryhtyä sellaisiin positiivisiin toimenpiteisiin, joilla pystytään turvaamaan yksityishenkilöiden oikeudet. EIT:n mukaan valtion negatiivisia ja positiivisia velvollisuuksia ei aina voitu erottaa toisistaan ja siksi olikin tärkeää, että näiden toimien välille löydettiin jonkinlainen tasapaino. EIT on pohtinut käsillä olevaa ratkaisua valtion positiivisten velvollisuuksien kannalta. (Case of Roman v. Finland, [2013] EIT.)

EIT:n mukaan isyyslain voimaannpanosta annetun lain kanneajalla pyrittiin suojelemaan miehiä vääriltä isyystuomioilta. Kanneaika ei sinänsä ollut EIS:n vastainen, mutta sen soveltaminen saattoi aiheuttaa EIS:n rikkomisen. Kanneaikaan liittyvissä asioissa haastavaa on se, että asioissa täytyy ottaa huomioon niin avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen, tämän oletetun isän ja mikäli isä on kuollut tämän oikeudenomistajien lailliset oikeudet. EIT on aiemmissa isyysratkaisuisaan antanut painoarvoa sille, koska hakija on saanut tietää oletetusta isästä ja olisiko hakijalla ollut mahdollista saada isyys vahvistetuksi kanneajan umpeuduttua muilla keinoilla, esimerkiksi kanneajan palauttamisella tai saada poikkeus määräaikaan. (Case of Roman v. Finland, [2013] EIT.)

EIT on aiemmissa ratkaisussa pohtinut sitä, onko 8 artiklaa rikottu noudattamalla kanteennoston määräaika liian tiukasti ottamatta huomioon hakijan todelliset tiedot isyysasiasta. Käsillä olevassa tapauksessa EIT antoi painoarvoa sille, että hakija oli ollut 22 vuotias, kun vanha isyyslaki oli tullut voimaan, ja 27 vuotias kun kanteennoston määräaika oli umpeutunut. Hakija oli kuitenkin vasta

vuonna 2001 saanut tietää elatusapusopimuksesta, josta oli selvinnyt hakijan biologinen isä. Kanteen nostamisen aikaan hakija oli ollut 48 vuotias. Hakijan biologinen isä oli kuollut vuonna 2008, mutta tästä oli otettu 2007 DNA-näyte, joka vahvisti isyyden. EIT myös huomioi ratkaisussa sen, että tuohon aikaan suomen lainsäädäntö ei tarjonnut vaihtoehtoisia keinoja isyyden vahvistamiselle esimerkiksi määrääjän palauttamisella. Lisäksi EIT katsoi, että isyyslain voimaanpanosta annetun lain määräaika säännöstä sovellettiin liian tiukasti. Hakijalla ei ollut ollut tosiasiallista mahdollisuutta nostaa kannetta määrääjän kuluessa, koska tällä ei ollut tietoa isyysasian oikeasta laidasta. Lisäksi EIT oli sitä mieltä, että tuomioistuimet antoivat suuremman arvon yleiselle edulle, että yksilön edulle koskien perhe-elämän suojaa. Siksi EIT katsoikin tässä tapauksessa EIS:n 8 artiklaa yksityiselämän suojasta oli rikottu. EIT:n mukaan EIS:n 14 artiklan mukaista syrjintää asiassa ei kuitenkaan ollut tapahtunut. (Case of Roman v. Finland, [2013] EIT.)

3.6 KKO 2014:13 ja KKO 2014:14

Ratkaisussa 2014:13 korkein oikeus jätti isyyslain voimaanpanosta annetun lain kanneai-
kasäännöksen soveltamatta ja vahvisti isyyden.

A oli syntynyt avioliiton ulkopuolella 5.7.1962. A vaati käräjäoikeudessa että B vahvistetaan tämän isäksi, ja perusteli asiaa sillä, että B oli A:n siirtämisen aikaan maannut A:n äidin kanssa. 1963 Alavuden kihlakunnanoikeus oli vahvistanut B:n elatusvelvolliseksi A:n nähden. A oli 1980-luvulta lähtien ollut yhteydessä B:hen ja tämän lapsiin, mutta B ei ollut A:n pyynnöstä huolimatta halunnut tunnustaa isyyttään. A oli saanut tietää maaliskuussa 2009, että hänen äitinsä oli vanhan isyyslain voimaantultua pyytänyt lastenvalvojaa selvittämään B:n isyyden, mutta lastenvalvoja oli kieltäytynyt siitä tekemästä. B:n oikeudenomistajat olivat B:n kuoltua suostuneet DNA-tutkimukseen, joka osoitti että B on A:n isä 99,8 prosentin varmuudella. (KKO 2014:13.)

A oli sitä mieltä, että isyyslain voimaanpanosta annetun lain 7 §:n 2 momentissa kanteen nostamiselle säädetty määräaika oli perustuslain ja lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen vastainen. B:n oikeudenomistajat vastustivat kannetta ja vaativat sen hylkäämistä liian myöhään nostettuna. B:n oikeudenomistajat olivat myös sitä mieltä, ettei voitu näyttää toteen sitä, että lastenvalvoja olisi laiminlyönyt isyyden selvittämisen. Oikeudenomistajien mukaan A:lla ja tämän äidillä olisi ollut mahdollisuus ajaa kanne isyyden vahvistamiseksi myös isyyslain voimaanpanolain säätelemässä määräajassa. (KKO 2014:13.)

Käräjäoikeus katsoi terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen lausunnon osoittavan, että B oli A:n isä. A oli saanut tietää isänsä henkilöllisyyden 20-vuotiaana kesällä 1982. A oli kuitenkin nostanut kanteensa B:n isyyden vahvistamiseksi 27 vuoden jälkeen kesällä 2009, jolloin B oli kuollut. Kun lastenvalvojan ei ollut näytetty kieltäytyneen B:n isyyden selvittämisestä eikä siten laiminlyöneen virkavelvollisuuttaan, isyyslain voimaansaattamisesta annetun lain 7 §:n 2 momentin mukaisen kanneajan noudattaminen ei loukannut A:n oikeusturvaa koskevaa perusoikeutta isyyden vahvistamiseksi eikä ollut perustuslain 21 §:n tai lapsen oikeuksista annetun yleissopimuksen vastainen. Käräjäoikeus hylkäsi A:n kanteen. (KKO 2014:13.)

A valitti asiasta hovioikeuteen. Hovioikeus katsoi tuomiossaan, että kanteen hyväksymistä tuki se, että A oli saanut tietää biologisen isänsä henkilöllisyyden äidiltään vasta vuonna 1982, eli isyyskanteen nostamiselle asetetun määräajan jälkeen ja A oli ollut kanneajan kuluessa 14 - 19-vuotias. A:lla ei ollut ollut vanhan isyyslain mukaista kanteen nostamisen edellyttämää puhevaltaa alle 15-vuotiaana, eikä voitu edellyttää kanteen nostamista alaikäisenä 15 vuotta täytettyäänkään. A oli ehtinyt olla vain noin vuoden ja kolme kuukautta täysi-ikäinen ennen kanteennostamisen määräajan päättymistä. Hovioikeus oli sitä mieltä, ettei A:lla ollut ollut todellista mahdollisuutta nostaa isyyskannetta määräajan kuluessa. A oli kuitenkin nostanut kanteen isyyden vahvistamiseksi vasta B:n kuoleman jälkeen, jolloin määräajan päättymisestä nostaa kanne oli kulunut 27 vuotta. Hovioikeus katsoikin, ettei kannetta ollut nostettu kohtuullisessa ajassa, ja se piti käräjäoikeuden tuomion voimassa. (KKO 2014:13.)

Asian käsittely jatkui myöhemmin korkeimmassa oikeudessa. Korkein oikeus arvioi ratkaisussaan pääasiassa sitä, oliko kanne isyyden vahvistamiseksi nostettu liian myöhään. Korkein oikeus on ratkaisussa vedonnut mm. siihen että se on antanut 2012:11 ratkaisun, jossa kanneaikasäännöksen joustamaton soveltaminen loukkaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa turvattua yksityiselämän suojaa. KKO:n mukaan tällainen lainsäädännöllinen este isyyskanteen ajamiselle saattaa merkitä jatkuvaa perus- ja ihmisoikeuksien loukkausta niissä tapauksissa, joissa lapsen asemassa olevasta henkilöstä itsestään riippumattomat oikeudelliset tai tosiasialliset syyt ovat estäneet häntä selvittämästä biologisen isänsä henkilöllisyyttä ja nostamasta isyyskannetta määräajan kuluessa. (KKO 2014:13.)

Hovioikeus perusteli tuomiotaan sillä, että kanne isyyden vahvistamiselle oli nostettu vasta 27 vuotta B:n kuolemasta. KKO:n mukaan tällainen kanta ei saa tukea ihmisoikeustuomioistuimen käytännöstä. Korkein oikeus on 2012:11 antamassa ratkaisussa todennut, että lapsella on ajan

kuluessa tarve tietää ja tuntea molemmat vanhempansa, sekä saada isyys vahvistetuksi. Tarve isyyden vahvistamiselle saattaa jopa kasvaa ajan kuluessa. Korkein oikeus perusteli tuomiotaan sillä, että A:n isyyskanteen hylkääminen isyyslain voimaanpanolain 7 §:n 2 momentin nojalla liian myöhään nostettuna olisi perustuslain 106 §:ssä tarkoitetulla tavalla ilmeisessä ristiriidassa yksityiselämän suojaa koskevan perustuslain 10 §:n kanssa ja siksi voimaanpanolain kanneaikasaännös on jätettävä soveltamatta. Kannea ei myöskään voida hylätä sillä hovioikeuden tuomiossa mainitulla perusteella, että sitä ei ollut nostettu kohtuullisessa ajassa voimaanpanolain 7 §:n 2 momentin mukaisen määräajan umpeuduttua. Korkein oikeus vahvisti että B on A:n isä. (KKO 2014:13.)

Toisessa ratkaisussa (KKO 2014:14) KKO päätyi siihen, että määräaika sääntely ei ollut ristiriidassa yksityiselämän suojaa koskevan perustuslain 10 §:n kanssa eikä perustuslain yhdenvertaisuutta koskevan 6 §:n kanssa ja KKO katsoikin määräaika sääntelyn olevan sovellettavissa.

Ratkaisussa 2014:14 kaksoset A ja B olivat syntyneet avioliiton ulkopuolella 19.6.1959. He vaativat 28.10.2009 vireille tulleissa kanteissaan, että käräjäoikeus määrää tehtäväksi oikeusgeneettisen isyystutkimuksen ja vahvistaa C:n olevan heidän isänsä. He perustelivat vaatimustaan sillä, että C oli heidän siittämisenä ja syntymänsä aikaan seurustellut heidän äitinsä kanssa. He olivat olleet lapsesta asti siinä käsityksessä, että C oli heidän isänsä. Sosiaalilautakunta oli vuonna 1959 hyväksynyt heidän äitinsä ja C:n heidän elatuksestaan tekemän sopimuksen, jota C oli noudattanut. A:n ja B:n äiti oli elänyt siinä käsityksessä, että erillistä isyyden vahvistamista ei tarvittu, vaan että isyys oli vahvistettu oikeudellisesti pätevällä tavalla, kun elatuksesta oli sovittu. A:lle ja B:lle oli vasta vuonna 2005 selvinnyt, että isyyden vahvistamiskanteille oli asetettu erityinen, tuolloin jo päättynyt määräaika. (KKO 2014:14.)

A ja B olivat sitä mieltä, että isyyslain voimaanpanosta annetun lain 7 §:n 2 momentissa kanteen nostamisesta säädetty määräaika oli ristiriidassa suomen perustuslain ja Euroopan ihmisoikeus-sopimuksen kanssa ja lakipykälä olisi siksi jätettävä soveltamatta. A ja B olivat olleet 17-vuotiaita isyyslain voimaantullessa, ja lastenvalvoja oli laiminlyönyt selvittämisvelvollisuutensa isyyden vahvistamisen saamiseksi. C oli luvannut tunnustaa isyytensä, muttei sitä ollut tehnyt, ja oli näin toiminnallaan pitkittänyt asian käsittelyä. C vastusti kanteita ja vaati niiden jättämistä tutkimatta liian myöhään nostettuina tai hylkäämistä perusteettomina. C:n mielestä A:lla ja B:llä oli ikänsä ja ymmärryksensä puolesta ollut mahdollisuus toimia isyyslain voimaanpanolain mukaisesti. C oli myös sitä mieltä, ettei ollut luvannut tunnustaa isyyttään, vaan isyyden tunnustamisesta oli vain käyty keskusteluja A:n ja B:n kanssa. (KKO 2014:14.)

Käräjäoikeus katsoi tuomiossaan, että A:lla ja B:llä oli jo paljon ennen täysi-ikäisiksi tuloaan ollut perusteltu käsitys isänsä henkilöllisyydestä, eikä heidän tietoonsa ollut määräajan päättymisen jälkeen tullut siitä mitään uusia seikkoja. A:lla ja B:llä ei siksi ollut ollut oikeudellista estettä kanteen nostamiselle määräajassa. Käräjäoikeuden mielestä A ja B olisivat voineet määräajan kuluessa helposti selvittää oikeudellisen asemansa, ja tuolloin olisi ollut myös hankittavissa vakuuttavaa näyttöä isyydestä. Pelkästään sille, mitä A ja B olivat kertoneet tietämättömyydestään isyyskanteelle asetetusta määräajasta, ei voitu antaa ratkaisevaa merkitystä. Käräjäoikeus hylkäsi kanteet isyyden vahvistamiseksi liian myöhään nostettuina. (KKO 2014:14.)

Asiasta valitettiin hovioikeuteen. Hovioikeus oli sitä mieltä, että tietämättömyydelle lain säännöksistä voitiin antaa merkitystä vain erityistapauksissa. Hovioikeus katsoi käräjäoikeuden tavoin, että A:lla ja B:llä, jotka olivat isyylain voimaantullessa olleet 17-vuotiaita ja voimaanpanolain määräajan päättyessä 22-vuotiaita, oli ollut mahdollisuus kanteen nostamiseen määräajassa ja että myös lääketieteellisen selvityksen hankkiminen isyydestä olisi tuolloin ollut mahdollista. Kanteen nostamiselle määräajassa ei siten tässä tapauksessa ollut ollut oikeudellista eikä tosiasiallista estettä. Myöskään sillä ei ollut merkitystä asiaan, että C oli määräajan jälkeen vuonna 2007 kieltäytynyt tunnustamasta isyyttä. Hovioikeus olikin sitä mieltä, ettei kanneaikasäännöksen soveltaminen ollut ristiriidassa perustuslaissa ja ihmisoikeussopimuksessa turvatun yksityiselämän suojan kanssa. (KKO 2014:14.)

Asiasta valitettiin korkeimpaan oikeuteen. KKO pohti ratkaisussa sitä estääkö isyylain voimaanpanosta annetun lain 7 §:n 2 momentissa säädetyn kanneajan päättymisen isyyden vahvistamisen. Korkein oikeus on myöskin tässä ratkaisussa vedonnut siihen, että se on antanut 2012:11 ratkaisun, jossa kanneaikasäännöksen joustamaton soveltaminen loukkaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa turvattua yksityiselämän suojaa. KKO:n mukaan tällainen lainsäädännöllinen este isyyskanteen ajamiselle saattaa merkitä jatkuvaa perus- ja ihmisoikeuksien loukkausta niissä tapauksissa, joissa lapsen asemassa olevasta henkilöstä itsestään riippumattomat oikeudelliset tai tosiasialliset syyt ovat estäneet tätä selvittämästä biologisen isänsä henkilöllisyyttä ja nostamasta isyyskannetta määräajan kuluessa. Siksi onkin ensin ratkaistava, voidaanko tässä tapauksessa soveltaa kanneaikasäännöstä. (KKO 2014:14.)

Korkein oikeus totesi, että A ja B ovat olleet lapsuudestaan lähtien siinä käsityksessä, että C on heidän isänsä. Kun A:n ja B:n mahdollisuuksia ryhtyä toimenpiteisiin isyyden vahvistamiseksi arvioidaan jälkikäteen, lähtökohtana on pidettävä, että A:lla ja B:llä on ollut tieto oletetun isän hen-

kilöllisyydestä jo kauan ennen kanneajan alkamista. Myös isyyden selvittämiseksi ja vahvistamiseksi tarpeelliset veritutkimukset olisivat olleet kanneajan kuluessa suoritettavissa, koska mies sekä lasten äiti ovat olleet elossa. Lisäksi A ja B ovat olleet isyyslain voimaantullessa 17-vuotiaita, ja heillä on täysi-ikäisiksi tultuaan ollut neljä vuotta aikaa nostaa kanne isyyden vahvistamiseksi. Isyyslain säätämistä on käsitelty laajasti aikanaan myös julkisuudessa siksi, että laki avasi avioliiton ulkopuolella syntyneille lapsille mahdollisuuden saada biologinen isäsuhteensa kanteella vahvistetuksi riippumatta siitä, oliko oletettu isä valmis tunnustamaan isyytensä. (KKO 2014:14.)

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on ennakkoratkaisun KKO 2012:11 jälkeen antanut tuomion (Laakso v. Suomi 15.1.2013), jossa se on todennut ihmisoikeusloukkauksen tapahtuneen tilanteessa, jossa Laakso A:n ja B:n tavoin oli ollut isyyslain voimaantullessa 17-vuotias ja tiennyt oletetusta isästään, joka oli jo 1960-luvulla veloitettu maksamaan hänelle elatusapua. Laakson tekemä isyyskanne oli hylätty liian myöhään nostettuna. Ihmisoikeustuomioistuimen mukaan erityisesti se, ettei kansallisten tuomioistuinten hylkäävissä ratkaisuissa ollut riittävästi pohdittu kanneoikeuden myöntämisen puolesta ja vastaan vaikuttavia asioita, loukkasi ihmisoikeus-sopimuksen 8 artiklassa taattua yksityiselämän suojaa. (KKO 2014:14.)

Korkein oikeus katsoi ratkaisussaan, että suomalainen oikeusjärjestys perustuu pitkälti siihen lähtökohtaan, että tietämättömyys tai erehtyminen voimassa olevan lain sisällöstä ei vapauta henkilöä tekojensa tai laiminlyöntiensä laillisista seurauksista. Siksi se päättyy siihen, että A:lla ja B:llä on ollut isyyslain voimaantulon jälkeen annetussa laissa säädetyn määräajan kuluessa olemassa oleva mahdollisuus nostaa kanne isyyden vahvistamiseksi ja ettei tämän mahdollisuuden käyttämättä jättämisen ole osoitettu johtuneen heistä riippumattomista syistä. A ja B eivät siis voineet vedota tietämättömyyteen. Tästä syystä isyyslain voimaantulon jälkeen kanneajan kuluessa soveltaminen ei tässä tapauksessa johda A:n ja B:n yksityiselämän suojan loukkaukseen. (KKO 2014:14.)

4 LAPSEN PERINTÖOIKEUS, KUN ISYYS ON VAHVISTETTU KANTEELLA

Kun vanhaa isyyslakia säädettiin, tehtiin samalla muutoksia myös perintökaareen. Muutokset liittyivät siihen, että perintökaaresta poistettiin avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten jäämistöoikeudellista asemaa koskevat erityissäädökset. Avioliiton ulkopuolella syntyneet lapset saivat muunmuassa lakiosasuojan. Perintökaareen ei kuitenkaan otettu säädöstä siitä, mistä ajakohdasta lähtien isyyden vahvistamisen oikeusvaikutukset luetaan alkaviksi. Ongelmia saattoi tulla siinä vaiheessa, kun lapsen isä tai isä ja isänpuoleiset sukulaiset olivat kuolleet ennenkuin isyys oli lainvoimaisesti vahvistettu. Siksi päätettiin soveltaa perintökaaren 1:1 § säännöstä niin, että avioliiton ulkopuolella syntynyt lapsi perii isänsä ja isänpuoleiset sukulaisensa, mikäli lapsi on perittävän kuolinhetkellä elossa tai jos lapsi on siitetty ennen perittävän kuolemaa ja syntyy sittemmin elävänä, vaikka isyys vahvistettaisiin vasta perittävän kuoleman jälkeen. (HE 90/1974 vp, 66-68.)

Lapsen perintöoikeutta kuitenkin sääteli perintökaaren 16-luvun säännökset vanhentumisesta. Perintökaaren muutokset tulivat sovellettavaksi vain niissä tapauksissa, kun perittävä oli kuollut vanhan isyyslain voimaantulon jälkeen. Tällöin perintöoikeus myös edellytti sitä, että isyys oli vahvistettu vanhan isyyslain mukaisessa järjestyksessä. Isyyskanteen nostaminen ja perintöoikeuden saaminen isän ja isän sukulaisiin nähden ei ole mahdollista, mikäli isä on kuollut ennen kanteen vireillepanoa. Ennen vanhan isyyslain voimaantuloa syntynyt ja perintöoikeutta vailla ollut lapsi ei siis voinut isyyden vahvistamisen kautta saavuttaa takautuvaa perintöoikeutta isään tai sellaiseen isänpuoleiseen sukulaiseen nähden, joka on kuollut ennen perintökaaren muutosten voimaantuloa. (HE 90/1974 vp, 66-68.)

Uuden isyyslain myötä kaikki avioliiton ulkopuolella syntyneet saivat oikeuden isänpuoleiseen perintöön, mutta ennen 1.10.1976 syntyneiden perintöoikeutta tietyiltä osin rajoitettiin. Näillä lapsilla ei ole tuomioistuimessa vahvistetun isyyden perusteella perintöoikeutta isänpuoleisen perittävän jälkeen, jos perittävä on kuollut ennen 31 päivää tammikuuta 2012. Hallituksen esityksessä 91/2014 ehdotettiin alun perin että perintöoikeutta ei olisi niissä tapauksissa, kun perittävä on kuollut ennenkuin kanne isyyden vahvistamiseksi tuli vireillä. Tästä kuitenkin luovuttiin. Muunmuassa perustuslakivaliokunta on mietinnössään ollut sitä mieltä, että säännös asettaa avioliiton ulkopuolella ennen 1.10.1976 syntyneet lapset eriarvoiseen asemaan kyseisen päivämäärän jälkeen syntyneisiin ja aviolapsiin nähden, ja rikkoo näin perustuslain 6 §:ää. Vaikka isä olisikin

kuollut ennen kanteen vireilletuloa, saattaa lapsella olla tietyin edellytyksin oikeus perintöön. (IsyysL 67§; PeVL 46/2014 vp, 2-3.)

Perinnönjaon oikaisusta säädetään Perintökaaren uudessa 23a-luvussa. Luku tuli voimaan 1.1.2016, ja sitä sovelletaan myös ennen sen voimaantuloa toimitettuihin perinnönjakoihin tai omaisuuden ositukseen tai erotteluun. Luku sisältää säännökset siitä, kuka perinnönjakoa voi vaatia oikaistavaksi ja perinnön palautusvelvollisuudesta pesään. Tarkoituksena on, että kuolinpesästä omaisuutta saaneet palauttavat kuolinpesään aiemmin toimitetussa perinnönjaossa saamansa omaisuuden perinnönjaon oikaisua varten. Palautusvelvollinen voisi myös palauttaa pesään rahasumman, joka vastaisi palautettavan perinnön suuruutta. Perintökaaren uusi 23a-luku liittyy isyyslain muutokseen. Hyväksyessään uuden isyyslain eduskunta edellytti, että hallitus aloittaa lainsäätämistyöt, joilla turvataan avioliiton ulkopuolella ennen 1.10.1976 syntyneiden tasapuolinen asema kyseisen ajanjakson jälkeen avioliiton ulkopuolella syntyneisiin nähden. Alunperin eduskunta edellytti, että perintökaaren tulisi säätää perinnönjaon peräyttämistä koskevia säädöksiä, mutta tästä kuitenkin luovuttaan, koska katsottiin, ettei koko perinnönjaon peräyttäminen kaikissa tilanteissa ollut todennäköisesti tarpeellista. Aiemmin perintökaareissa ei ole ollut säännöksiä niihin tilanteisiin, joissa perinnönjako osoittautuu virheelliseksi, kun kuolinpesään tulee uusi osakas. Avioliiton ulkopuolella ennen 1.10.1976 syntyneet saivat siis lakimuutoksen jälkeen takautuvasti samansisältöisen perintöoikeuden, entä aviolapset ja kyseisen päivämäärän jälkeen avioliiton ulkopuolella syntyneet lapset. Perintöoikeutta ei kuitenkaan ole, mikäli isä on kuollut ennen 31.1.2012. (LaVM 5/2015 vp; Aarnio & Kangas 2016, 1467-1468.)

4.1 Oikeus perintöön

Perinnön voi saada ainoastaan se, joka elää perittävän kuollessa. Myös perittävän siittämällä lapsella on perintöoikeus, mikäli tämä syntyy elävänä. Lakimääräinen perimysjärjestys määrää, kuka perittävän oikeudenomistajista perii, jos perittävä ei ole tehnyt eläessään testamenttia. Mikäli perillinen on kuollut, eikä voida todistaa, että hän on elänyt perittävän jälkeen, katsotaan perillinen perintökaaren mukaan kuolleeksi ennen perittävää. (PK 1:1-2§.)

Suomen perintökaareissa perimysjärjestys määräytyy parenteelijärjestelmän mukaan. Parenteeleja on kolme. Ensimmäiseen parenteeleihin kuuluvat rintaperilliset eli aviolapset, tunnustetut lapset, adoptiolapset, jotka on otettu lapsiksi 1.1.1980 jälkeen ja ottolapset, jotka on otettu lapsiksi ennen

1.1.1980. Mikäli rintaperillinen on kuollut ennen perittävää, perinnön saavat sijaantuloperilliset eli perillisen elossa olevat rintaperilliset. Kukin perittävän lapsista saa yhtä suuren osan perinnöstä ja million rintaperillinen on kuollut, jakavat tämän sijaantulijat rintaperilliselle kuuluvan osuuden. (PK 2:1§; Kangas 2013, 399-401.)

Toiseen parenteeliin kuuluvat perittävän vanhemmat sekä sisarukset. Mikäli perittävä ei kuollessaan ollut naimisissa, eikä perittävällä ollut rintaperillisiä, saavat hänen äitinsä ja isänsä molemmat puolet perinnöstä. Mikäli perittävän toinen tai molemmat vanhemmat ovat kuolleet, jakavat perittävän sisarukset perinnön keskenään. Mikäli perittävän sisar tai veli on kuollut, perii perittävän sisaruksen jälkeläiset perittävän. Jollei perittävällä ole sisaruksia tai heidän jälkeläisiä, mutta toinen perittävän vanhemmista elää, perii elävä vanhempi koko perittävän omaisuuden. Mikäli perittävällä ei ole täyssukulaisia, perittävän perii tämän sisarpuolet. (PK 2:2§; Kangas 2013, 407.)

Kolmanteen parenteeliin kuuluvat perittävän isovanhemmat. Mikäli naimattomalla perillisellä ei ole ensimmäiseen eikä toiseen parenteeliin kuuluvia elossa olevia perillisiä, perittävän perivät tämän isovanhemmat. Kuolleen isovanhemman osuuden perii tämän lapset eli perittävän tädit ja sedät. Serkut eivät kuitenkaan voi periä. (PK 2:3§ ja 5§.)

Mikäli perittävä on ollut naimisissa, mutta tältä ei ole jäänyt rintaperillisiä, perii perittävän tämän eloonjäänyt puoliso. Eloonjäänyt puoliso saa pitää ensiksi kuolleen puolison jäämistöä jakamattomana hallinnassaan, mikäli perittävän tekemä testamentti ja rintaperillisen jakovaatimus sen mahdollistaa. Vaikka puolisoilla olisi ollut avio-oikeuden kokonaan poissulkeva avioehtosopimus, eloonjääneellä puolisoilla on silti oikeus periä ensiksi kuollut puoliso. Myös ensiksi kuolleen puolison toissijaisten perillisten oikeus perintöön lykätään lesken kuolemaan. Eloonjääneen puolison kuoltua hänen perintönsä jaetaan ensiksi kuolleen puolison perillisten ja lesken perillisten kesken. (PK 3:1§.)

4.2 Lapsen oikeus perintöön, kun tämä on syntynyt avioliiton ulkopuolella

Mikäli lapsella on oikeus perintöön, täytyy jo suoritettua perinnönjakoa oikaista. Perintökaaren 16:1§:ssä säädetään siitä, että sekä aviolapsen että avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen on saatettava oikeutensa perintöön voimaan viimeistään kymmenen vuoden kuluessa perittävän

kuolemasta. Tämä vanhentumissääntely rajaa siten myös 1.10.1976 jälkeen avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen perintöoikeutta, jolloin heidät asetetaan tasa-arvoiseen asemaan aviolasten ja 1.10.1976 jälkeen avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten kanssa. (IsyysL 67§; PeVL 46/2014 vp, 2-3.)

Uuden isyyslain 67.1§:n mukaan ennen 1.10.1976 avioliiton ulkopuolella syntyneellä lapsella ei ole oikeutta periä isäänsä, mikäli isyys on vahvistettu tuomioistuimessa kanteella ja isä on kuollut ennen 31.1.2012. Taa-nehtiva perintöoikeus ulottuu siis vain niihin tapauksiin, jotka ovat kuolleet neljä vuotta ennen uuden isyyslain voimaantuloa. Käytännössä säännös tarkoittaa sitä, että vaikka lapsen isä on kuollut vuonna 2015, ja isyyskanne nostetaan vasta 2025, on lapsella silti perintöoikeus isän perintöön, kuhan lapsi on perintökaaren 16.1 §:n mukaan vaatinut perintöä 10 vuoden kuluessa perittävän kuolemasta. (IsyysL 67:1§.)

Vaikka avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen isä olisikin kuollut ennen 31.1.2012, saattaa lapsella silti olla oikeus perintöön. Oikeus perintöön on esimerkiksi silloin, kun perittävällä ei ole ollut jälkeläisiä eikä testamenttia ja perintö on mennyt valtiolle. Lakivaliokunta totesi mietinnössään, että tällainen perinnönjaon peräyttäminen ei loukkaa muiden perillisten saantoja, koska muita perillisiä ei ole ollut. (IsyysL 67.1§; LaVM 2016 vp, 12.)

Lisäksi avioliiton ulkopuolella syntyneellä lapsella voi olla oikeus perintöön, vaikka isä olisikin kuollut etten 31.1.2012, mikäli perintöoikeuden menetyistä voidaan pitää avioliiton ulkopuolella syntyneiden sisarusten yhdenvertaisen kohtelun tai muun siihen verrattavan lapsesta riippumattoman painavan syyn perusteella. Tällöin oikeus perintöön on olemassa mikäli isyys on vahvistettu niin, että lapsi ehtii tekemään perintöä koskevan vaatimuksen yleisen vanhentumissäännöksen puitteissa eli 10 vuoden kuluessa perittävän kuolemasta. (IsyysL 67.1§; PK 16.1§.)

Lapsella on myös oikeus perintöön silloin, kun isyys on vahvistettu jo kumotun isyyslain voimaannpanosta annetun lain 7:2 §:n mukaisessa määräajassa eli viiden vuoden kuluessa vanhan isyyslain voimaantulosta. Mikäli kanne tässä ajassa oli hyväksytty, perii avioliiton ulkopuolella syntynyt lapsi isänsä perintökaaren yleisten perimyssäännösten mukaan. (IsyysL 67.2§.)

Mikäli lapsella on ollut isä ennen 30.9.1976, mutta isyys on myöhemmin kumottu, on lapsella oikeus nostaa kanne isyydenvahvistamiseksi ja mikäli isyys vahvistetaan on lapsella myös perintöoikeus uuteen isään nähden, mikäli isän kuolemasta ei ole kauempaa kuin 10 vuotta. Tällainen tilanne voi

olla mahdollinen silloin, kun lapsi on syntynyt avioliitossa, mutta myöhemmin on käynyt ilmi, ettei lapsen isä olekaan äidin aviomies ja isyys on kumottu. (IsyysL 67:2§.)

Perinnön tai testamentin saajan tulee saattaa oikeutensa perintöön voimaan viimeistään 10 vuoden kuluessa perittävän kuolemasta, tai siitä hetkestä, kun testamentin saajan oikeus perintöön alkaa. Kymmenen vuoden määräaika kuluu, vaikka perittävällä ei olisikaan tietoa siitä, että tällä on oikeus perintöön. Myöskin testamentin saajan oikeus vanhentuu, vaikka testamentti olisikin henkilöltä salattu. Tuomioistuin voi kuitenkin lyhentää vanhentumisaikaa, mikäli joku, jolla perillisen tai testamentin saajan ohella tai tämän jälkeen on oikeutettu perintöön. Tuomioistuin voi siis määrätä perillisen tai testamentin saajan vastaanottamaan perinnön vuoden määräajassa siitä, kun tuomioistuin on antanut päätöksestään tiedon perilliselle tai testamentin saajalle. (PK 16:1§.)

Perittävän tulee vastaanottaa perintö, jotta tämän oikeus perintöön alkaa. Perinnön voi vastaanottaa ottamalla yksin tai muiden kuolinpesän osakkaiden kanssa perittävän jäämistön hoitoonsa tai osallistuu jäämistöomaisuutta koskevaan määräämistoimeen taikka perinnönjakoon. Pelkkä perunkirjoitukseen osallistuminen ei merkitse perinnön vastaanottoa. Mikäli pesä on ehditty jakaa muiden perillisten kesken, voi ilman osuutta jäänyt perillinen ilmoittaa muille perillisille vastaanottavansa perinnön. Tällainen vastaanottoilmoitus voidaan tehdä myös tuomioistuimelle. (PK 16:2§.)

4.3 Perinnönjaon oikaisu

Perintökaaren 23a-luvun perinnönjaon oikaisua koskeva luku koskee kaikkia niitä tilanteita, joissa joku perintöön tai testamenttiin oikeutettu on sivuutettu, kun jäämistöä on alunperin jaettu. Perinnönjako voidaan oikaista, kun perinnönjako on jo suoritettu. Perillinen tai yleistestamentin saaja, joka ei ole ollut osapuolena toimitetussa perinnönjaossa, voi vaatia perinnönjaon oikaisua, mikäli hänen oikeutensa perintöön ei ole vanhentunut. Vanhentumisaika koskee myös sivuutetun perillisiä, testamentin saajia ja sijaantuloperillisiä. Mikäli oikeus perintöön on vanhentunut, tällöin ei ole myöskään oikeutta vaatia perinnönjaon oikaisua. Perinnönjaon oikaisua varten on suoritettava aina uusi perinnönjako. (Aarnio & Kangas 2016, 1469.)

Se jonka oikeus on sivuutettu jo suoritetussa perinnönjaossa on oikeutettu hakemaan tuomioistuimelta pesänjakajaa suorittamaan oikaisujako. Perinnön palautusvelvollisuudesta sopiminen ei korvaa uutta perinnönjakoa. Perillinen, joka ei joudu palauttamaan omaisuutta uuteen jakoon, ei

osallistu uuteen jakotoimitukseen. Jakotoimitukseen ei osallistu myökkään ne perilliset, jotka ovat palauttaneet alkuperäisessä jaossa liikaa saamansa omaisuuden arvon, eikä sellainen testamentinsaaja, jonka testamentti on väistynyt myöhemmän testamentin tieltä. Mikäli palautusvelvollisuutta on soviteltu, katsotaan sovittelun johdosta alennettu palautusvelvollisuuden määrä perillisen saamaksi perintöosuudeksi. Mikäli perintö siirtyy oikaisun takia kokonaisuudessaan yhdelle henkilölle, ei varsinaista perinnönjakoa tarvitse enää suorittaa ja perukirja korvaa perinnönjakokirjan. Oikaisujaosta laadittavassa jakokirjassa on mainittava, että se korvaa aiemman perinnönjakokirjan. (PK 23a:11§.) Oikaisujakoon osallistuvalla on oikeus moittia uutta perinnönjakoa. Moiteoikeutta ei kuitenkaan ole sellaisella perillisellä, joka ei ole saanut oikaisujaossa omaisuutta. (PK 23:10.)

4.3.1 Oikaisun vaatiminen

Perinnönjakoa voi vaatia oikaistavaksi se henkilö, joka katsoo olevansa oikeutettu perintöön. Oikaisua voi vaatia aikaisempaan perinnönjakoon osallistuneilta koska tahansa, riippumatta siitä onko oikaisua vaativan perillisasema vahvistettu. Ennen perillisaseman vahvistamista tai testamentin lainvoimaiseksi tulemista ei kuitenkaan suoriteta mitään toimenpiteitä perinnönjaon oikaisemiseksi (HE 72/2015 vp, 12.)

Jotta pesän osakkaalla olisi siis oikeus saada perintöä, tulee tämän saattaa perintöoikeutensa voimaan. Mikäli perintö on vielä jakamatta, voi vaatimuksen jakamisesta tehdä pesänhoitajalle. Jos perintö on jo jaettu, tulee vaatimus perintöoikeuden voimaansaattamisesta tehdä kaikille niille, jotka ovat ottaneet perintöä vastaan. (PK 16:2.1.) Tiedoksianto kuolinpesälle voidaan toimittaa siis sille pesän osakkaalle, jonka hallussa pesä on tai pesänhoitajalle. Jos kuolinpesä on usean osakkaan yhteisessä hallinnossa, tiedoksianto voidaan toimittaa yhdelle heistä. Se osakas, joka on saanut tiedoksiannon, on velvollinen ilmoittamaan asiasta myös muille pesän osakkaille (HL 57.2§.)

Mikäli perinnönjako on jo suoritettu, kuolinpesällä ei välttämättä enää ole sellaista valtuutettua asiantuntijaa tai pesänhoitajaa, jolle uusi perillinen voisi ilmoittaa vaativansa osuuttaan perinnöstä. Tällöin ilmoitus perinnön vastaanottamisesta tulee tehdä jokaiselle pesän osakkaalle erikseen vanhentumissäännösten mukaisesti. Vanhentumisaika ei katkea, mikäli perinnön vastaanottoilmoitus tehdään pesänselvittäjälle tai pesänjakajalle, vaikka pesän omaisuus olisikin vielä pesänjakajan

hallussa ja perinnönjako olisi vailla lain voimaa. Uusi perillinen voi tehdä perinnön vastaanottoilmoituksen myös jäämistöasiain tuomioistuimelle. Perintösaannon vanhentuminen katkeaa siitä hetkestä alakaen, kun tuomioistuin antaa asiasta tiedon jo suoritettuun jakoon osallistuneille perillisille. (Aarnio & Kangas 2016, 1471.)

Perinnönjaon oikaisua voi vaatia, vaikka perittävä on kuollut ennen 1.1.2016. Kuten on jo todettu, isyyslain muutoksen myötä avioliiton ulkopuolella ennen 1.10.1976 syntyneet lapset saivat perintöoikeuden isänpuoleisen perittävän jälkeen, mikäli isä on kuollut 31.1.2012 jälkeen. Perintösaannon vanhentumista sääntelevät siis perintökaaren 16:1 §, mutta myös uuden isyyslain 67.1§. Avioliiton ulkopuolella syntyneellä on kuitenkin oikeus periä isä tietyissä tapauksissa, vaikka tämä olisikin kuollut ennen 31.1.2012. Mikäli isän perintö on mennyt valtiolle, tulee lapsen vaatia kymmenen vuoden kuluessa perinnönjaon oikaisua ja omaisuuden palauttamista valtionkonttorilta. Lapsella voi olla myös oikeus perintöön silloin, kun perintöoikeuden menetyistä voidaan pitää avioliiton ulkopuolella syntyneisiin sisaruksiin nähden kohtuuttomana. (IsyysL 67 §.)

Oikaisuvaatimus voidaan esittää sen jälkeen, kun jakokirja on allekirjoitettu. Perinnönjaon ei tarvitse olla vielä lainvoimainen. Perinnönjaon oikaisua voi vaatia niiltä henkilöiltä vapaamuotoisesti, jotka ovat ottaneet perinnön vastaan. Lähtökohtana on, että perinnönjaon oikaisusta sovittaisiin aina osapuolten kesken. Sopimus on tehtävä kirjallisesti ja sopimuksesta tulee käydä ilmi jokaisen perillisen kohdalta se, minkä verran omaisuutta he joutuvat pesään palauttamaan. Sopimus on allekirjoitettava ja se on pätevä, vaikka sitä ei olisikaan päivätty eikä oikeaksi todistettu. Jokaisen sopijakumppanin tulee kuitenkin olla paikalla kun sopimusta allekirjoitetaan. Mikäli kuolinpesä on jaettu ensimmäiseen parenteeliin kuuluvien perillisten kesken, tulee heidän palauttaa pesään sen verran saamaansa perintöä, että määrä riittää kattamaan uuden perillisen perintöosan. (HE 72/2015 vp, 13. Aarnio & Kangas 2015. 1475, 1512-1513.)

Aina perinnönjaon oikaisu ei kuitenkaan onnistu sopimalla. Voi olla esimerkiksi tilanne, että aiemmassa jaossa perintöä saanut perillinen on eronnut puolisostaan ja joutunut maksamaan entiselle puolisollee tasinkoa. Tällöin osa hänen saamastaan perinnöstä on mennyt entiselle puolisollee tasinkona. Siksi uutta perillistä kohtaan on olemassa oikeussuojakeinoja, joilla suojataan perillisen oikeus tämän osuuteen perinnöstä. Kuolinpesä voidaan luovuttaa perittävän, pesän velkojan tai pesän osakkaan hakemuksesta pesänselvittäjän hallintaan vielä jaon jälkeenkin. Oikeus pesäselvittäjän määräämistä koskevan hakemuksen tekemiseen on myös tällaisella henkilöllä, joka on

sivuutettu jo toimitetussa perinnönjaossa. Sivuuutettu perillinen on oikeutettu käynnistämään kuolinpesän virallisselvityksen riippumatta siitä, onko pesää aiemmin selvitetty vai ei. Sivuuutettu voi siis perintökaaren 23a luvun 9.2§:n mukaan hakea tuomioistuimelta pesänselvittäjää huolehtimaan omaisuuden palauttamisesta kuolinpesälle perinnönjaon oikaisua varten. (Aarnio & Kangas 2016. 1479, PK 23:9.2§.)

4.3.2 Omaisuuden palautusvelvollisuus

Aiemmin toimitetussa perinnönjaossa perintöä saaneilla on velvollisuus palauttaa omaisuutta kuolinpesään, jotta oikaisujako voidaan suorittaa ja perinnönjaossa sivuuutetun perillisen tai yleistestamentin saajan oikeus voidaan turvata. Palautusvelvollisuus on esinekohtaista, mutta siitä voidaan osapuolten kesken sopia. Perintökaaren 23a:2.1§ mukaan aikaisemmassa perinnönjaossa perintöä saanut on kuitenkin velvollinen palauttamaan pesään omaisuutta vain siinä tapauksessa, mikäli palauttaminen on tarpeen oikaisua vaativan oikeuden turvaamiseksi. (HE 72/2015 vp, 13. PK 23a:2.1§.)

Palautusvastuu määritellään laskennallisesti uudella perintöosuuslaskelmalla. Laskelma osoittaa sen, mikä osuus aiemmassa perinnönjaossa sivuuutetulle perilliselle tulee, ja mikä osuus jäämistöstä jää pesän muille osakkaille. Uudella perintöosuuslaskelmalla määritetään siis jokaisen palautusvastuullisen osuus pesään palautettavasta omaisuudesta. Uudessa jakolaskelmassa saatu omaisuus arvostetaan sen vastaanottohetken arvoon. (Aarnio & Kangas 2015, 1480.)

Palautusvastuu koskee myös yleistestamentin saajaa. Kun isyys vahvistetaan vasta perinnönjaon jälkeen, hänellä on oikeus saada ainoastaan lakiosa. Näin yleistestamentin saajan ei tarvitse palauttaa pesään kokonaan saamaansa omaisuutta, vaan riittää että tämä suorittaa uudelle osakkaalle tämän lakiosaa vastaavan määrän rahassa. (Aarnio & Kangas 2015, 1491.)

Palautusvelvollisuus koskee lähtökohtaisesti koko omaisuutta, minkä perillinen on saanut aiemmin suoritetussa perinnönjaossa. Erityisjälkisäädöksen eli legaatin saajaa palautusvelvollisuus koskee vain niiltä osin, kun se loukkaa uuden perillisen lakiosaa. Palautusvelvollisuus voi esimerkiksi koskea erityisjälkisäädöksellä saatua käyttöoikeutta, mikäli se rajoittaa uuden perillisen mahdollisuutta määrätä lakiosana tulevasta omaisuudesta. Erityisjälkisäädös saattaa loukata myös testamentin

saajan oikeuksia. Myös erilaisten avustusten ja hyvitysten saaja voi olla palautusvelvollinen. Esimerkiksi elatuksen saaja on palautusvelvollinen, mutta vain siltä osin kuin hän on saanut avustuksena, hyvityksenä tai elatuksena huomattavasti enemmän kuin mihin hän olisi ollut oikeutettu. Tällöin omaisuuden siirron todellinen tarkoitus on ainakin osaksi ollut muu kuin laissa tarkoitettun avustuksen, hyvityksen tai elatuksen maksaminen. Tällainen omaisuuden siirto on voinut loukata niitä perillisiä ja testamentinsaajia, jotka eivät ole olleet osallisia omaisuuden siirtoa koskevaan päätöksentekoon. (HE 72/2015 vp, 13-14.)

Jotta palautusvelvollisuus syntyy, täytyy omaisuutta olla siirtynyt huomattavasti enemmän, kuin mihin sen saaja olisi ollut oikeutettu. Vähäiset poikkeamat eivät kuitenkaan laissäädetyistä myöntämisperusteista johda palautusvelvollisuuteen. Palautusvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, mikäli omaisuuden palauttamisella ei ole merkitystä oikaisua vaativan oikeuksien turvaamiseksi. Aiemmassa perinnönjaossa omaisuutta saaneella on kuitenkin todistustaakka siitä, ettei omaisuuden palauttamisella ole merkitystä oikaisua vaativan oikeuksien turvaamiseksi. (HE 72/2015 vp, 13-14.)

Vaikka palautusvelvollisuus on esinekohtaista, voidaan palautuksena ottaa vastaan myös tietty rahamäärä, mikäli perillisasema on vahvistettu vasta perinnönjaon jälkeen. Tällainen tilanne on käytännössä silloin, kun esimerkiksi isyys vahvistetaan perinnönjaon jälkeen. (PK 23a:3§.)

Esimerkkinä säännöksen soveltamisesta voidaan mainita tilanne, jossa 300.000 euron arvoinen jäämistö on jaettu perittävän kahden lapsen kesken. Tällöin kumpikin on saanut omaisuutta 150.000 euron arvosta. Jos jaon jälkeen perillisen asemaan tulee perittävän kolmas lapsi, kumpikin jakoon osallistuneista lapsista voisi esinekohtaisen palautusvelvollisuuden sijasta maksaa kuolinpesälle korvauksena 50.000 euroa. (Oikeusministeriö 2015, 31.)

Perinnönjako katsotaan tehdyksi, kun jakokirja on allekirjoitettu, vaikkei se olisikaan vielä lainvoimainen. Mahdollisuus rahamääräiseen palauttamiseen on olemassa siksi, koska ei voida olettaa, että perilliset ovat varautuneet siihen että pesään tulee jossain vaiheessa uusi perillinen. Kukin palautusvelvollinen voi näissä tilanteissa itse valita, palauttaako pesään rahamäärän vai hoi-taako palautusvelvollisuutensa esinekohtaisesti. Mikäli palautusvelvollinen haluaa korvata osan summasta esinekohtaisesti ja osan rahalla, on siitä aina erikseen sovittava. Kuolinpesälle maksettava rahasumma määräytyy uuden jakolaskelman mukaan, jossa otetaan huomioon oikaisua vaativan oikeus. (HE 72/2015 vp, 14-15. PK23a:3§.)

Omaisuuudelle laitetaan uudessa laskelmassa pääsääntöisesti sama arvo, kuin sillä vastaanotettaessa oli. Saman arvon käyttämisestä voidaan kuitenkin poiketa, mikäli se on jompaa kumpaa osapuolta kohtaan kohtuuton, esimerkiksi silloin, kun palautusvelvolliset ovat jaossa saaneet omaisuutta, jonka arvo on ilman heidän omaa työtään ja panostusta huomattavasti noussut. Omaisuuden arvo on myös saattanut nousta esimerkiksi siitä syystä, että perintönä saatua maata on jalostettu, ja sinne on esimerkiksi rakennettu jotain. Tällöin omaisuuden uudesta arvosta voidaan vähentää jo perintö saaneiden panos. Jos pääsäännön mukainen arvostustapa tällöin johtaisi kohtuuttoman pieneen korvaukseen oikaisua vaativalle, voitaisiin omaisuuden vastaanottohetken arvosta poiketa käyttämällä sitä korkeampaa arvoa. (PK 23a:3§, 7§.)

Mikäli omaisuutta ei pystytä esinekohtaisesti palauttamaan, täytyy palautusvastuussa olevan osakkaan korvata omaisuuden arvo pesälle. Vaikka palautettava omaisuus olisi tuhoutunut tai hävinnyt tai omaisuus olisi päätenyt kolmannen haltuun, on palautusvastuussa oleva osakas korvausvelvollinen pesään nähden. Korvausvelvollisuutta voidaan kuitenkin sovitella, mikäli tuhoutuminen johtuu palautusvelvollisesta riippumattomista syistä. Mikäli omaisuuden palauttaminen pesään tuottaa palautusvelvolliselle kohtuutonta haittaa muttei kuitenkaan ole mahdotonta, voidaan sopia että tämä maksaa omaisuuden palauttamisen sijaan omaisuuden vastaanottohetken arvoa vastaavan summa pesään. Mikäli omaisuuden arvo on noussut, eikä se ole johtunut palautusvastuulla olevan omasta toiminnasta, on palautusvastuulla oleva velvollinen korvaamaan pesälle omaisuuden arvon nykyhetken käyvän hinnan mukaan. Palautusvelvollisuus on myös yksilöllistä. Jokainen palautusvelvollinen voi itse päättää, mitä omaisuutta hän palauttaa pesään. Mikäli joku palautusvelvollisista ei kuitenkaan kykene palauttamaan vaadittavaa määrää omaisuutta pesään, jää tämä uuden osakkaan tappioksi. Uusi osakas ei ole oikeutettu vaatimaan muilta osakkaita korvaamaan vajetta. (HE 72/2015 vp, 15-16. PK 23a:4§.)

Mikäli palautusvelvollinen on saanut ensimmäisessä perinnönjaossa osuutensa rahana, hän on velvollinen palauttamaan saamastaan perinnöstä sen osan oikaisujakoon, joka vastaa hänen osuuttaan jakoon palautettavasta varallisuudesta. Palautusvelvollinen on myös velvollinen maksamaan palautettavalle rahamäärälle korkolain mukaista tuottokorkoa siitä lähtien, kun hän on saanut omaisuuden haltuunsa. Mikäli palautusvelvollinen on sijoittanut saamansa varat varmalla ja tuloa tuottavalla tavalla, ja on onnistunut saamaan tälle sijoitukselle tuottokorkoa paremman tuoton, saa palautusvelvollinen pitää sijoitusvoittonsa. Mikäli sijoitus on taas tuottanut tappiota, ei palautusvel-

vollinen saa vähentää tappiota laskannallisesta tuottokorosta. Palautusvelvollinen on myös velvollinen maksamaan palautettavalle rahamäärälle korkolain mukaista viivästyskorkoa siitä hetkestä alkaen, kun palautusvaatimus on esitetty. (PK 23a:6§.)

Kuolinpesä ei voi vaatia, että palautusvelvollinen korvaa omaisuuden arvon. Rahamääräinen korvaus on aina palautusvelvollisen aloitteesta sovittavissa, ja palautusvelvollisen on näytettävä toteen, että omaisuuden palauttamisesta koituu tälle kohtuutonta haittaa. Mikäli asioista ei päästä pesän ja palautusvelvollisen kanssa sopuun, voi pesänselvittäjä nostaa kanteen tuomioistuimeen, joka ratkaisee asian. (HE 72/2015 vp, 16.)

Myös testamentin nojalla omaisuutta saanut on periaatteessa velvollinen palauttamaan pesästä saatua omaisuutta oikaisutilanteessa. Perittävällä ei ole vielä eläessään välttämättä ollut tietoa siitä, tuleeko tämän avioliiton ulkopuolella syntynyt lapsi myöhemmin nostamaan isyyskanteen. Hän on siis voinut eläessään määrätä testamentilla koko omaisuutensa jollekin. Kun perittävä on kuollut, ja isyys au-lapseen myöhemmin perinnönjaon jälkeen vahvistetaankin, voi tämä uusi rintaperillinen vaatia pelkkää lakiosaa. Tällöin testamentin nojalla perintöä saanut on velvollinen suorittamaan uudelle rintaperilliselle lakiosaa vastaavan määrän, mutta tosiasiallisesti testamentin saajan ei tarvitse palauttaa omaisuutta pesään. (Aarnio, Kangas 2016, 1490-1491.)

Perintökaaren 23a:8 §:stä löytyvät säännökset siihen, milloin palautusvelvollisuus saattaa olla kohtuutonta, vaikka omaisuus olisikin vielä palautettavissa pesään. Kohtuuttomuusehdot täyttyvät, kun omaisuuden palauttamisesta aiheutuu perilliselle huomattavaa haittaa. Palautusvelvollinen on velvollinen osoittamaan, että palauttamisesta aiheutuu huomattavaa haittaa. Tällaisessa tilanteessa palautusvelvollinen voi maksaa palautettavan omaisuuden vastaanottohetken arvon rahana pesälle. Arviotaessa sitä, onko palautusvelvollisuus kohtuullista, pitää ottaa huomioon se, onko palautusvelvollinen perintöä saadessaan tiennyt oikaisua vaativan oikeudesta perintöön, kuinka kauan aikaa omaisuuden palautusvaatimuksen esittämiseen on kulunut, palautusvelvollisen ja oikaisua vaativan taloudelliset olosuhteet ja palautusvelvollisuuden vaikutukset palautusvelvollisten toimeentuloon. Samoja kohtuullisuusperusteita voidaan pohtia siinä tilanteessa, jos palautusvelvollinen on kuollut. Kuolleen palautusvelvollisen oikeudenomistajat ovat velvollisia palauttamaan omaisuutta oikaisujakoon. (PK 23a:8 §.)

4.3.3 Pesänselvittäjän ja pesänjakajan rooli perinnönjaon oikaisussa

Pesän osakkaalla on oikeus hakea pesänselvittäjän määräämistä kuolinpesälle pitämään huolta kuolinpesän hallinnosta. Pesänselvittäjän määrääminen lakkauttaa osakkaiden yhteishallinnon. Hakemus pesänselvittäjän määräämiseksi on tehtävä kirjallisesti ja siihen on yksilöitävä hakijan vaatimus, viittaus osakasasemaan kuolinpesässä riittää, sekä tuomioistuimen nimi. Kun hakemus pesänselvittäjän määräämisestä tehdään, ilmoitetaan samalla pesän osakkaat ja testamentin toimeenpanija, jos sellainen on määrätty, sekä näiden kotipaikat. Jos perunkirjoitus on toimitettu, on hakemukseen liitettävä myös perukirjasta oikeaksi todistettu ote, josta käy selville pesän tila ja varojen laatu. Pesänselvittäjäksi määrätään henkilö, jonka voidaan olettaa suorittavan pesän selvityksen sen laadun edellyttämällä taidolla. (PK 19:1.1§, 3§, 4.1§: OK 8:2§.)

Pesänselvittäjän on ryhdyttävä kaikkiin pesän selvittämiseksi tarvittaviin toimiin. Selvittäjälle luovutetaan kaikki jäämistöä koskevat asiakirjat. Pesänselvittäjän on käytännössä selvitettävä jäämistöön kuuluva omaisuus, otettava omaisuus haltuun sekä selvitettävä ja maksettava vainajan velat. Pesänselvittäjän on laadittava päätöksestään asiakirja, josta käyvät ilmi tiedot pesän varoista, pesän ja vainajan veloista sekä pesän velkojen maksusta ja kullekin vainajan velkojalle tulevasta jako-osuudesta. Asiakirja on päivättävä ja allekirjoitettava. Pesänselvittäjän on toimitettava jäljennös asiakirjasta kullekin velkojalle sekä pesän osakkaille. (PK 19:12.1§, 12a.2§.)

Perillisellä tai testamentin saajalla on, riippumatta siitä onko pesä aiemmin selvitetty tai ei, on oikeus käynnistää kuolinpesän virallisselvitys mikäli tämä on sivuutettu varsinaisessa perinnönjaossa. Kuolinpesän virallisselvitys toimii oikeussuojakeinona pesän uudelle osakkaalle. Tuomioistuin voi siis uuden osakkaan hakemuksesta määrätä pesälle pesänselvittäjän, joka huolehtii siitä, että palautusvelvolliset palauttavat kuolinpesään omaisuutta perinnönjaon oikaisua varten. Pesänselvittäjän toimia säätelee perintökaaren 19-luku. (PK 23a:9.2 §.) Pesänselvittäjän ensisijaisena tehtävänä on saada aikaa sopimus omaisuuden palauttamisesta aiemmassa perinnönjaossa omaisuutta saaneiden kanssa (PK 23a:9.3).

Pesänselvittäjällä on oikeus ottaa haltuunsa se omaisuus, joka palautetaan pesään oikaisujakoa varten. Hänellä on myös oikeus säilyttää omaisuutta hallussaan siihen asti, kunnes perinnönjaon oikaisun johdosta suoritettu uusi perinnönjako on lainvoimainen. (PK 19:16.2 §.)

Pesänselvittäjän tulee toimissaan yksilöidä palautusvaatimus jokaisen palautusvelvollisen kohdalla, koska palautusvelvollisuus on yksilöllistä. Pesänselvittäjän tehtävänä on kerätä näyttö jokaisen palautusvelvollisen palautusvelvollisuuden esteistä ja edellytyksistä. Koska palautusvelvollisuus on sovittavissa, voivat palautusvelvolliset vedota erinäisiin syihin minkä vuoksi he eivät voi palauttaa jo saamaansa perintöä täysimääräisesti pesään. Siksi on tärkeää, että pesänselvittäjä selvittää asioiden todellisen laidan. Pesänselvittäjä voi kutsua osakkaat pesänselvityskokoukseen, jossa pesänselvittäjä voi saada tärkeää tietoa pesän osakkaiden mahdollisuuksista palautusvelvollisuuden täysimääräiseen toteuttamiseen. (Aarnio & Kangas 2016, 1515-1516.)

Pesänselvittäjän tulee varata jokaiselle palautusvelvolliselle tilaisuus tulla kuullukksi koskien palautusvelvollisuutta. Palautusvelvollisella itsellään on näyttötaakka siitä, mikäli tämä ei ole kykeneväinen palauttamaan jo saatua perintöä täysimääräisesti takaisin pesään. Pesänselvittäjä voi asettaa palautusvelvollisille määräajan, jonka puitteissa heidän tulee luovuttaa palautettava omaisuus pesänselvittäjälle. Pesänselvittäjällä on myös oikeus määrätä mistä ajankohdasta palautusvelvollisen tulee maksaa viivästyskorkoa palauttamattomalle omaisuudelle. Palautusvelvollisella ei ole itsenäisesti oikeutta moittia pesänpesänselvittäjän palautuspäätöstä. (Aarnio & Kangas 2016, 1516.)

Pesänselvittäjällä on oikeus nostaa tuomioistuimeen kanne palautusvelvollista vastaan, mikäli tämän kanssa ei päästä neuvottelemalla sopuun palautusvelvollisuuden täyttämisestä. Tuomioistuimen tulee varata palautusvelvolliselle tilaisuus tulla kuulluksi asian johdosta. Palautusvelvollinen voi vaatia kanteen hylkäämistä sillä perusteella, ettei tämä ole lainkaan palautusvastuussa. Palautusvelvollinen voi myös vaatia tuomioistuinta sovittelemaan palautusvelvollisuutta enemmän, mitä pesänselvittäjä on tehnyt. (PK 23a:10.)

Kuolinpesän osakkailla on oikeus vaatia pesää jaettavaksi pesänjakajan toimesta. Pesänjakajan määräämistä haetaan vainajan kotikunnan tuomioistuimesta, ja pesänjakajaksi määrätään sellainen henkilö, jonka tuomioistuin on katsonut sopivaksi tehtävään. Yleensä pesänselvittäjänä ja pesänjakajana toimii sama henkilö. Tämä siksi, koska pesänjakajan tulee toimia juuri pesänselvittäjän laatimien laskelmien perusteella, ja tehtävän hoitamista helpottaa jos pesänselvittäjänä ja -jakajana toimii sama henkilö. Pesänjakajalla on oikeus saada pesän varoista pesän suuruuteen ja tehtävän suorittamiseen käytettyyn työhön rinnastettava kohtuullinen palkkio sekä korvaus kuluistaan. (PK 23:3.1§, 4.1§, 4.4§.)

Pesänjakajan on määrättävä perinnönjaon aika ja paikka sekä todistettavasti kutsuttava osakkaat perinnönjaon toimitukseen. Pesänjakajan on myös pyrittävä saamaan osakkaat sopimaan jaosta, mikäli kaikki osakkaat ovat paikalla perinnönjaossa. Mikäli kaikki osakkaat eivät ole paikalla perinnönjaossa, on pesänjakajan velvollisuus jakaa omaisuus niin, että jokaiselle osakkaalle annetaan perintön osa kaikenlaatuisesta omaisuudesta. (23:7.1§, 8.1§.)

Kuolinpesän osakkailla on oikeus moittia pesänjakajan toimittamaa jakoa. Hänen on nostettava kanne tuomioistuimeen muita osakkaita vastaan kuuden kuukauden kuluessa perinnönjaon toimitamisesta. (23:10.1§,

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli vastata seuraaviin tutkimuskysymyksiin

- Miten isyyslain muutos vaikuttaa avioliiton ulkopuolella syntyneiden oikeuteen saada perintöä?
- Miten perinnönjako oikaistaan?

Uuden isyyslain tarkoituksena ja päätavoitteena oli edistää lasten oikeuksien toteutumista isyysasioissa. Uudella isyyslailla myös pyrittiin siihen, että isyys olisi helpommin vahvistettavissa jo ennen lapsen syntymää, ja että uusien vanhempien uuden elämän alkua helpotetaan vähentämällä tarpeetonta asiointia viranomaisten luona. Tavoitteena oli myös asettaa eri aikaan avioliiton ulkopuolella syntyneet lapset perintöoikeudellisesti tasavertaiseen asemaan. Yksi suurin syy lakimuutokseen vaikuttaneista asioista on se, että nykyään suuri osa lapsista syntyy avioliiton ulkopuolella, jolloin isyysosoittamaan vedoten isyyttä ei voida enää vahvistaa avioliiton perusteella. Uudella isyyslailla pyritään myös vahvistaan isänä itseään pitävien oikeuksia.

Uuden isyyslain myötä lapsen äidillä ei ole enää oikeutta kieltää lastenvalvojaa selvittämästä lapsen isyyttä. Lastenvalvojan tulee aina ryhtyä isyyden selvittämiseksi kun se saa väestörekisterin ylläpitäjältä tiedon avioliiton ulkopuolella syntyneestä lapsesta, jonka isyyttä ei ole selvitetty, tunnustettu tai vahvistettu. Isän itseään pitävä mies on myös oikeutettu nostamaan kanne tuomioistuimeen isyyden vahvistamiseksi, mikäli lastenvalvoja on esimerkiksi keskeyttänyt isyyden selvittämisen siitä syystä, ettei lapsesta tai lapsen äidistä ole saanu näytettä, josta oikeusgeneettinen isyystutkimus olisi voitu tehdä. Mies voi myös nostaa kanteen isyyden vahvistamiseksi, jos maistraatti ei ole vahvistanut isyyttä. Maistraatti on voinut jättää isyyden vahvistamatta esimerkiksi siitä syystä, ettei se ole varma miehen isyydestä, vaikka se olisikin pyytänyt selvittämisen tueksi lisätietoja. Maistraatti voi myös hylätä isyyden vahvistamisen siitä syystä, ettei se koe että mies on tunnustamiskykyinen.

Uuden isyyslain voimaantultua kaikkia avioliiton ulkopuolella syntyneet lapset ovat oikeutettuja nostamaan tuomioistuimeen kanteen isyyden vahvistamiseksi. Kanneoikeutta oli vanhan isyyslain ja isyyslain voimaanpanosta annetun lain mukaan rajoitettu niin, että ennen 1.10.1976 syntyneiden oikeus nostaa kanne tuomioistuimeen isyyden vahvistamiseksi vanhenin viiden vuoden kuluessa

vanhan isyyslain voimaantulosta, eli 1.10.1981. Kanne voidaan siis nykyään nostaa, vaikka tuo määräaika olisikin kulunut umpeen. Kanne voidaan myös nostaa vaikka isä olisikin jo kuollut. uuden lain myötä isyydenvahvistamiskanne voidaan nostaa myös riippumatta siitä, onko tuomioistuin jo aikaisemmin jättänyt kanteen tutkittavaksi ottamatta tai jos se on tutkintut kanteen, mutta hylännyt sen isyyslain voimaanpanosta annetun lain kanneajan määräaikaan vetoamalla.

Isyyden vahvistaminen aiheuttaa sen, että myös avioliiton ulkopuolella syntyneillä on samansisälötinen perintöoikeus, kuin aviolapsilla. Avioliiton ulkopuolella syntyneiden perintöoikeutta on kuitenkin rajoitettu jonkin verran. Perintöoikeutta säätelee ensinnäkin yleinen säännös vanhentumisesta. Perintöä on tullut vaatia 10 vuoden sisällä vainajan kuolemasta, jotta uudella perillisellä on oikeus saada perintöä. Perintöä voi myös saada vain se, joka elää perittävän kuollessa.

Avioliiton ulkopuolella syntyneellä ei ole oikeutta saada perintöä isyyden vahvistamisen jälkeen, mikäli isä on kuollut ennen 31.1.2012. Perintöoikeus ulottuu siis vain niihin tapauksiin, joissa isä on kuollut neljä vuotta ennen uuden isyyslain voimaantuloa. Kyseisellä päivämäärällä on pyritty rajoittamaan uuden isyyslain mukanaan tuomia taannehtivia vaikutuksia, kun isä on jo kuollut ja perintö jo jaettu. Sillä siis suojataan jo perintöäsaaneiden jälkeläisten oikeuksia. Päivämäärä liittyy myös korkeimman oikeuden 2012:11 antamaan ratkaisuun, jossa korkein oikeus vahvisti avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen isyyden, vaikka kanne isyyden vahvistamiseksi olikin nostettu isyyslain voimaanpanosta annetun lain määräaika säännöksen umpeenkuluttua.

Avioliiton ulkopuolella syntyneellä lapsella voi kuitenkin olla oikeus saada perintöä, vaikka isä olisikin kuollut ennen 31.1.2012. Oikeus perintöön on niissä tilanteissa, kun isällä ei ole ollut muita rintaperillisiä eikä vahvistettua testamenttia ja koko perintö on mennyt valtiolle. Oikeus perintöön on myös silloin, jos perintöoikeuden menetystä voidaan pitää kohtuuttomana sisarusten yhdenvertaisen kohtelun perusteella.

Lapsella on myös oikeus perintöön silloin, kun isyys on vahvistettu kumotun isyyslain voimaanpanosta annetun lain mukaisessa määräajassa eli viiden vuoden kuluessa vanhan isyyslain voimaantulosta. Mikäli kanne tässä ajassa oli hyväksytty, perii avioliiton ulkopuolella syntynyt isänsä perintökaaren yleisten perimyssäännösten mukaan.

Lapsella on uuden isyyslain myötä oikeus perintöön myös niissä tapauksissa, kun lapsella on ollut isä ennen 30.9.1976, mutta isyys on myöhemmin kumottu. Tällöin lapsella on oikeus nostaa kanne

isyydenvahvistamiseksi ja mikäli isyys vahvistetaan on lapsella myös perintöoikeus uuteen isään nähden, mikäli isän kuolemasta ei ole kauempaa kuin 10 vuotta.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on antanut neljä suomea velvoittavaa ratkaisua liittyen isyyslain voimaannpanosta annetun lain kanneaikaa koskevan määräajan liian tiukkaan noudattamiseen. EIT on jokaisen ratkaisun kohdalla perustanut ratkaisunsa sille, että kanteennostamisen määräajan liian tiukka noudattaminen rikkoo euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklaa, jossa säädetään siitä, että jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämän kunnioitusta. EIT:n mukaan kaikilla valittajilla on ollut tilanne, jolloin heillä ei ole ollut tosiasiallista mahdollisuutta vahvistaa isyyttä. Jokaisessa analysoimassani tapauksessa valittajat ovat vedonneet siihen, etteivät he ole tiedneet vanhan isyyslain voimaantulosta saati siitä, että isyyslain voimaannpanosta annetussa laissa on määräaika isyydenvahvistamiskanteen nostamiselle. EIT onkin kaikissa ratkaisuissa kritisoinut valittajia siitä, että aikanaan isyyslain lainsäädäntöhanke on ollut paljon esillä julkisuudessa, ja että tietämättömyys ei voi olla ainoa peruste sille, että isyydenvahvistamiskanteen määräaika ei sovellettaisi.

Korkein oikeus onkin kahden ensimmäisen EIT ratkaisun jälkeen antanut ratkaisun, jossa se on todennut että isyyslain voimaannpanosta annetun lain kanneajan määräaika on ristiriidassa EIS:n 8. artiklan sekä suomen perustuslain 10 §:n kanssa. Korkein oikeus on ratkaisussa vedonnut myös perustuslain 106 §:ään, jossa säädetään, että tavallisen lain ollessa ristiriidassa perustuslain kanssa, tulee etusija antaa perustuslain pykälälle. Kyseisessä tapauksessa isyyslain voimaannpanosta annetun lain 7.2 § on ollut ristiriidassa perustuslain 10 §:n kanssa, jolloin korkein oikeus on jättänyt noudattamatta isyyslain voimaannpanosta annetun lain pykälää, ja vahvistanut lapsen isyyden perustuslain 10 §:n perusteella.

Kahden viimeisen EIT:n ratkaisun jälkeen korkein oikeus on antanut kaksi ratkaisua liittyen kanteennoston määräaikaan. Ensimmäisessä ratkaisussa (2014:13) todettiin, että määräajan noudattaminen oli vastoin perustuslakia ja lapsen isyys vahvistettiin. Toisessa ratkaisussa (2014:14) valittajat olivat vedonneet siihen, etteivät olleet tiedneet kanteennoston määräajasta. Korkein oikeus oli kuitenkin sitä mieltä, että valittajilla oli tosiasiallinen mahdollisuus nostaa kanne määräajan puitteissa, eikä tietämättömyyttä voitu pitää sellaisena perusteena, ettei isyydenvahvistamiskannetta olisi voitu nostaa määräajan puitteissa. Siksi Korkein oikeus hylkäsi hidän kanteensa.

EIT:n antamat suomea velvoittavat ratkaisut ovat siis olleet merkittävässä osassa säädettäessä uutta isyyslakia, erityisesti pohdittaessa sitä, milloin isyydenvahvistamiskanne voidaan nostaa. Ratkaisut ovat vaikuttaneet jo ennen isyyslain säätämistä korkeimman oikeuden ratkaisuihin. EIT ei kuitenkaan ota ratkaisuisaan kantaa valittajien perintöoikeudelliseen asemaan, kun isä on jo kuollut. Siksi suomen lainsäätäjille onkin jäänyt vastuu pohtia sitä, milloin avioliiton ulkopuolella syntyneellä lapsella on perintöoikeus, ja miten jo perintöä saaneiden oikeudet pystytään turvaamaan, kun kuolinpesään ilmestyykin yhtäkkiä uusi osakas.

Perinnönjako voidaan oikaista kun kuolinpesään tulee uusi osakas esimerkiksi isyyden vahvistamisen seurauksena tai jos esimerkiksi vainajan tekemä kadonnut testamentti ilmestyy jo suoritettuna perinnönjaon jälkeen. Mikäli oikeus perintöön on vanhentunut, ei ole oikeutta vaatia perinnönjaon oikaisua. Perinnönjaon oikaisu tarkoittaa käytännössä siis sitä, että suoritetaan uusi perinnönjako, jossa palautusvelvollisten palauttama jo kertaalleen jaettu perintö jaetaan heidän ja uuden perillisen kesken uudestaan.

Perinnönjaon oikaisua tulee aina vaatia. Perinnönjakoa voi vaatia oikaistavaksi se henkilö, joka tuntee olevansa oikeutettu perintöön. Perintöoikeus tulee saattaa voimaan vaatimalla perintöä itselleen kaikilta niiltä henkilöiltä, jotka ovat saaneet perintöä aikaisemmassa perinnönjaossa. Mikäli perintöä ei ole vielä jaettu, tulee vaatimus tehdä pesänhoitajalle. Perinnönjaon oikaisua voi vaatia, vaikka perittävä olisikin kuollut ennen 1.1.2016, jolloin perintökaaren uusi 23a-luku tuli voimaan.

Lähtökohtana on, että perinnönjaon oikaisusta sovittaisiin osapuolten kesken. Sopimus oikaisusta on tehtävä kirjallisesti ja sopimuksesta tulee käydä ilmi jokaisen perillisen kohdalta se, minkä verran omaisuutta he joutuvat jo saamaansa omaisuutta pesään palauttamaan. Jokaisen palautusvelvollisen tulee palauttaa pesään sen verran omaisuutta, että uuden perillisen perintöosa saadaan täytettyä.

Aikaisemmassa perinnönjaossa omaisuutta saaneilla on omaisuuden palautusvelvollisuus, jotta perinnönjako voidaan oikaista. Palautusvelvollisuus on aina esinekohtaista, mutta siitä voidaan sopimuksella poiketa. Palautusvelvollisuus voidaan siis täyttää rahana, mikäli katsotaan että on kohtuutonta olettaa, että palautusvelvollinen on kykeneväinen palauttamaan palautusvelvollisuuden alaisuuteen kuuluvan omaisuuden jonakin tiettyinä esineinä. Aikaisemmassa perinnönjaossa omaisuutta saaneella on velvollisuus palauttaa omaisuutta kuitenkin vain niissä tilanteissa, kun voidaan katsoa että omaisuuden palauttaminen on välttämätöntä oikaisua vaativan oikeuksien

turvaamiseksi. Aiemmassa perinnönjaossa omaisuutta saaneella on kuitenkin todistustaakka siitä, että omaisuuden palattamisella ei ole merkitystä oikaisua vaativan oikeuksien turvaamiseksi.

Mikäli palautusvelvollinen ei pysty esinekohtaisesti palauttamaan omaisuutta pesään, tulee palautusvelvollisen korvata omaisuuden arvo pesälle. Vaikka esine on tuhoutunut palautusvelvollisesta riippumattomista syistä, on palautusvelvollinen myös korvausvelvollinen pesään nähden. Korvausvelvollisuutta voidaan kuitenkin sovitella.

Palautusvelvollisuus on yksilöllistä. Jokainen palautusvelvollinen pystyy itse päättämään, mitä omaisuutta haluaa palauttaa pesään. Mikäli joku palautusvelvollisista ei kuitenkaan kykene palauttamaan vaadittavaa määrää omaisuutta pesään, jää tämä uuden osakkaan tappioksi. Uusi osakas ei ole oikeutettu vaatimaan muilta osakkaita korvaamaan vajetta.

Oikaisua vaativalla on oikeussuojakeinona mahdollisuus käynnistää pesän viralliselvitys ja hakea pesälle tuomioistuimesta pesänselvittäjää hoitamaan perinnönjaon oikaisua. Pesänselvittäjän tehtävänä on saada aikaa sopimus omaisuuden palauttamisesta aiemmassa perinnönjaossa omaisuutta saaneiden kanssa. Pesänselvittäjän tulee yksilöidä jokaisen jo omaisuutta saaneen perillisen kohdalla se omaisuus, joka heidän tulee palauttaa pesään oikaisujako varten. Pesänselvittäjällä on oikeus ottaa omaisuus haltuunsa ja pitää sitä hallussa niin kauan, kun oikaisujako on suoritettu.

6 POHDINTA

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää, miten isyyslain muutos vaikuttaa avioliiton ulkopuolella syntyneiden oikeuteen saada perintöä ja miten perinnöjako oikaistaan. Tarkoituksena oli myös pohdita, onko euroopan ihmisoikeustuomioistuimen antamilla suomea velvoittavilla ratkaisuilla ollut vaikutusta isyyslain muutosprosessiin. Työn menetelmänä oli lainoppi, ja toteutin työn kirjoittamalla ensin teoriaa isyyslain muutoksesta ja perinnönjaon oikaisusta, jonka jälkeen analysoin euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja korkeimman oikeuden ratkaisuja liittyen isyyden voimaannpanosta annetun lain isyydenvahvistamiskanteen nostamisen määräaikaan.

Johtopäätöksenä voin todeta, että isyyslain muutoksen myötä jokainen avioliiton ulkopuolella syntynyt on saanut samansisältöisen perintöoikeuden kuin aviolapset. Jokaisella avioliiton ulkopuolella syntyneellä on lakimuutoksen jälkeen oikeus nostaa tuomioistuimeen kanne isyyden vahvistamiseksi. Mikäli isäehdokka on jo kuollut, nostetaan kanne isäehdokkaan oikeudenomistajia vastaan. Perintöoikeus ei enää riipu siitä, koska kanne isyyden vahvistamiseksi on nostettu. Perintöoikeutta ei kuitenkaan ole, mikäli isä on kuollut ennen 31.1.2012, jolloin korkein oikeus antoi ratkaisun, jossa se pohti sitä, miten uuden isyysuhteen syntymisen myötä miesten ja heidän perheidensä oikeudet turvataan, kun he ovat luottaneet lainsäädännön sisältöön ja sen pysyvyyteen.

Uuden perillisen tulee vaatia perinnönjaon oikaisua pesästä jo aiemmin omaisuutta saaneilta perillisiltä. Jo perintöä saaneet perilliset ovat velvollisia palauttamaan pesään omaisuutta sen verran, että uuden osakkaan perintöosa saadaan täytettyä. Uudella perillisellä on oikeussuojakeinona mahdollisuus aloittaa kuolinpesän virallisselvitys ja hakea tuomioistuimelta pesänselvittäjää hoitamaan se, että palautusvelvolliset palauttavat pesään tarvittavan määrän omaisuutta.

Kuten jo johtopäätöksissä totesin, EIT:n ratkaisut ovat olleet merkittävästi vaikuttamassa omalta osaltaan uudistuvaan isyyslakiin erityisesti isyydenvahvistamista koskevan kanteen määräaikaan liittyen. Huomasin myös, että korkein oikeus on jo ennen isyyslain muutosta ottanut EIT:n ratkaisut huomioon, kun käsiteltävänä on ollut asia joka on perustunut isyyslain voimaannpanosta annetun lain kanteen nostamisen määräaikaan.

Omasta mielestäni isyyslain muutos on tullut tarpeeseen. Mielestäni on hyvä, että esimerkiksi isyys on lakimuutoksen myötä mahdollisuus tunnustaa jo äitiysneuvolassa sellaisissa tilanteissa, joissa

isyydestä ei ole epäselvyyttä. Lisäksi on hyvä, että myös isänä itseään pitävällä miehellä on nyt mahdollisuus nostaa kanne isyyden vahvistamiseksi, eikä lapsen äiti voi enää kieltää isyyden selvittämistä.

Mielestäni on myös hyvä, että kanteennostamisen määräaika isyyden vahvistamiseksi poistettiin kokonaan lainsäädännöstä. Näin jokaisella on mahdollisuus saada isyys vahvistetuksi tuomioistuintuomiossa. Mielestäni jokaisen identiteetin kannalta on tärkeää, että tuntee ja tietää omat juurensa ja mistä tulee.

Ajatellen perintöoikeudellista kantaa pidän kuitenkin lakimuutosta ristiriitaisena sen tavoitteen kanssa, että tavoitteena oli eri aikaan avioliiton ulkopuolella syntyneiden tasa-arvoinen kohtelu. Mikäli lapsen isä on kuollut 30.1.2012, avioliiton ulkopuolella syntyneellä ei ole oikeutta saada perintöä, mutta mikäli isä on kuollut 1.2.2012, lapsella on perintöoikeus. Mielestäni olisi parempi, jos vedenjakajaksi perintöoikeuden välillä olisi otettu jo vuosi 2010 jolloin EIT antoi ensimmäiset suomea velvoittavat ratkaisunsa koskien isyyslain voimaansaattamista annetun lain kanteennoston määräajan noudattamista.

Kohtuutonta on myös mielestäni isän avioliitossa syntyneitä lapsia kohtaan se, että avioliiton ulkopuolella syntyneellä lapsella on isyyden vahvistamisen jälkeen ehkä oikeus saada perintöä. Näin isän aviolapset kärsivät siitä, että isällä on ennen avioliittoa ollut ehkä vain yksi yhden illan juttu jonkun muun, kuin heidän äitinsä kanssa. Mikäli isyydenvahvistamiskanne pannaan vireille vasta sen jälkeen kun isä on kuollut, ei isällä ole tosiasiallista mahdollisuutta rajoittaa avioliiton ulkopuolella syntyneen perintöoikeutta esimerkiksi testamentilla.

Opinnäytetyöni aiheen valitsin siksi, että aihe oli ajankohtainen ja vaikutti mielenkiintoiselle. Näin oikeusministeriön sivuilla uutisen isyyslain muutoksesta, ja aloin tutkimaan asiaa lisää. Jo tuolloin pohdin sitä, voiko lakimuutos olla kaikkien kannalta tasapuolinen, ja työn edetessä mielikuva siitä, että lakimuutos ei kohtele kaikkia tasapuolisesti vahvistui.

Aloitin opinnäytetyöprosessini maaliskuussa 2016. Tarkoituksena oli tuolloin, että valmistuisin viimeistään joulukuussa 2016. Aloitin kuitenkin maaliskuussa 2016 työt uudessa paikassa, ja töitä olikin odotettua enemmän. Myös henkilökohtiasessa elämässäni tapahtuneet muutokset aiheuttivat sen, ettei opinnäytetyöni edistynyt ihan toivotulla tavalla. En kuitenkaan ottanut painetta valmistumisesta, koska mitään kiirettä esimerkiksi töiden suhteen opinnäytetyön loppuun saattamisella tai

valmistumisella ei ollut. Vaikka aloittaminen oli hankalaa, alkoi kirjoittaminen kuitenkin sujua pikkuhiljaa ja tekstiä syntyi loppujen lopuksi melko nopeaa tahtia.

Mielestäni olen onnistunut työssäni hyvin. Vaikka opinnäytetyöprosessi onkin aiheuttanut hieman stressiä ja unettomia öitä, koen kuitenkin että työn tekeminen on ollut mielekästä ja mukavaa. Olen löytänyt vastaukset tutkimusongelmiini ja pidän työtä luotettavana. Työn hyvinä puolina pidän sitä, että olen löytänyt työhön monta oikeustapausta, jotka liittyvät läheisesti aiheeseen, ja sitä, että aihe on ajankohtainen ja herättää ainakin itsessäni mielenkiintoa ja mielipiteitä. Myös lähdemateriaali on ollut tuoretta. Mielestäni työ nyt myös pienten muokkausten jälkeen etenee loogisesti ja on helposti ymmärrettävä kokonaisuus. Huonona puolena voin pitää toisaalta sitä, että koska lakiuudistus on niin tuore, ei oikeustapauksia koskien esimerkiksi perinnönjaon oikaisua ole saatavilla.

Koska lakiuudistus on niin tuore, voisi jatkotutkimuksena suorittaa muutaman vuoden päästä tilastollisen tutkimuksen siitä, kuinka paljon lakimuutos on vaikuttanut isyydenvahvistamiskanteiden nostamiseen. Myös perinnönjaon oikaisuiden määrää voisi tutkia myöhemmin tilastollisen tutkimuksen avulla, ja toisaalta myös sitä, mikä ihmisiä motivoi nostamaan kanteen isyyden vahvistamiseksi ja vaatimaan perinnönjaon oikaisua. Onko taustalla pelkästään ahneus vai haluavatko ihmiset todella saada juurensa selville. Koska perinnönjaon oikaisu aiheuttaa tarvetta myös oikaista perintöverotusta, voisi jatkotutkimusaiheena olla myös se, miten perintöverotuksen oikaisu loppujen lopuksi tapahtuu ja mitä määräaikoja siihen liittyy.

LÄHTEET

Aarnio, A. Kangas, U. 2016. Suomen jäämistöoikeus 1. Helsinki: Talentum.

Avoliittolaki 13.6.1929/234.

EIS-sopimus. Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimus. SopS 18-19/1990

Case of Backlund v. Finland. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin 6.7.2010.

Case of Gronmark v. Finland. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin 6.7.2010.

Case of Laakso v. Finland. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin 15.1.2013

Case of Roman v. Finland. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin 29.1.2013

Hallintolaki 6.6.2003/434.

HE 91/2014 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle isyyslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 90/1975 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle lapsen asemaa koskevan lainsäädännön uudistamisesta.

HE 72/2015 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle perinnönjaon oikaisua ja omaisuuden palautusvelvollisuutta koskevaksi lainsäädännöksi.

Helin, M. 2016. Isyyslaki. Helsinki: Talentum.

Isyyslaki 13.5.2015/11.

Isyyslaki 5.9.1975/700. (Kumottu.)

Kangas, U. 2013. Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet. Helsinki: Talentum.

KKO:1987:119.

KKO:2003:103.

KKO:2012:11.

KKO:2014:13.

KKO:2014:14.

Lakialoite 39/2012 vp. Laki isyyslain voimaapanosta annetun lain 7§:n 2 momentin kumoamisesta.

Laki holhustoimesta 442/1999

Laki isyyden voimaapanosta 5.9.1975/701. (Kumottu.).

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361.

Lakivaliokunnan mietintö 16/2014 vp. Lakivaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä 91/2014 vp eduskunnalle isyyslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Lakivaliokunnan mietintö 5/2015 vp. Lakivaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä 72/2014 vp eduskunnalle perinnönjaon oikaisua ja omaisuuden palautusvelvollisuutta koskevaksi lainsäädännöksi.

Lasten oikeuksien sopimus 20.11.1989.

Nimilaki 9.8.1985/694.

Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4.

Oikeusministeriö 2015. Perinnönjaon oikaisu ja omaisuuden palautusvelvollisuus. Mietintöjä ja lausuntoja 48/2015. Helsinki: Oikeusministeriö.

Perintökaari 5.2.1965/40.

Perustuslaki 11.6.1999/731.

Perustuslakivaliokunnan lausunto 46/2014 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle isyyslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.

Valtioneuvoston asetus eräistä toimenpiteistä ja asiakirjoista isyysasioissa 1275/2015 vp.

